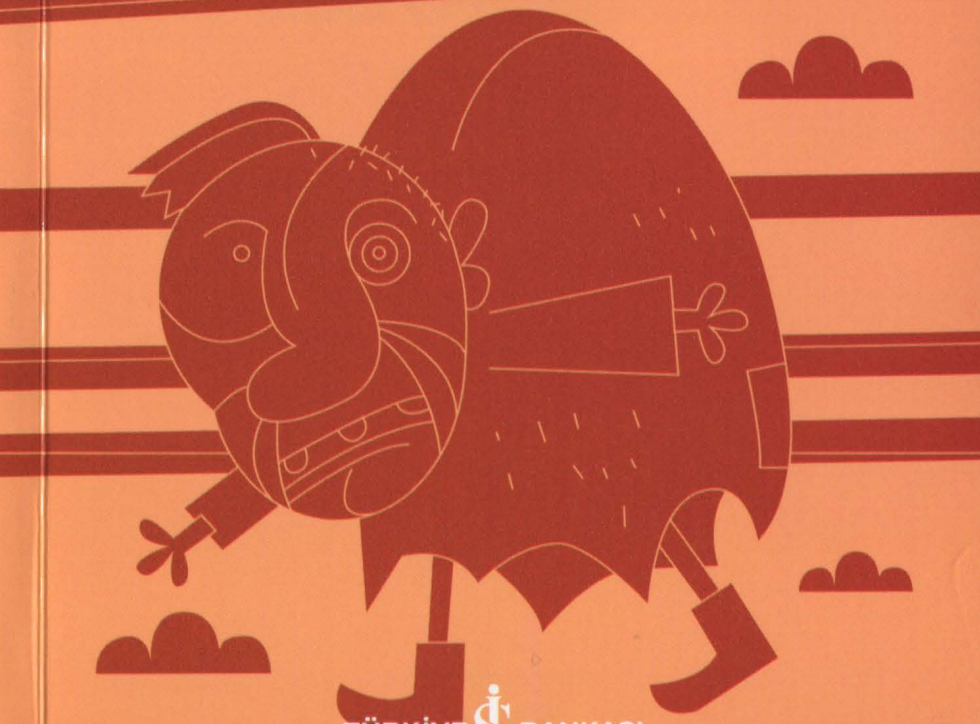
İŞ ÇOCUK KLASİKLERİ

VICTOR HUGO

UYARLAYAN: MERYEM MİNE ÇİLİNGİROĞLU

NOTRE-DAME'IN KAMBURU

KISALTILMIŞ METİN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Kısaltılmış İş Çocuk Klasikleri

Notre-Dame'ın Kamburu

Victor Hugo

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

VICTOR HUGO
NOTRE-DAME'IN KAMBURU

ÖZGÜN ADI
NOTRE-DAME DE PARIS

ORİJİNAL FRANSIZCA METİNDEN
GENÇ OKURLAR İÇİN UYARLANMIŞTIR

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
Sertifika No: 40077

UYARLAYAN
MERYEM MİNE ÇİLİNGİROĞLU

EDİTÖR
NEVİN AVAN ÖZDEMİR

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

1. BASIM: MART 2019
4. BASIM: NİSAN 2021
Genel Yayın Numarası: 4432

ISBN 978-605-295-752-3

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayınlanamaz ve dağıtılamaz.

BASKI
ALFABE BASIN YAYIN SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
İKİTELLİ OSGB MAH. HÜRRİYET BULVARI ENKOOP SANAYİ SİTESİ
ENKOOP SOKAK NO:1 KAT:-1 BAŞAKŞEHİR/İSTANBUL
(0212) 485 21 25
Sertifika No: 46012

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Kısaltılmış İş Çocuk Klasikleri

Notre-Dame'ın Kamburu

Victor Hugo

Uyarlayan
Meryem Mine Çilingiroğlu

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sevgili çocuklar, kitaptaki yabancı isimlerin okunuşunu merak edebileceğinizi düşündük ve sizin için yaklaşık okunuşlarını yazdık:

Notre Dame: Notrö Dam
Grève: Grev
Braque: Brak
Pierre Gringoire: Pier Grenguar
Quasimodo: Kasimodo
Esmeralda: Esmeralda
Djali: Cali
Phoebus: Febüs
Frollo: Frolo
Jean: Jan
Florian: Floryan
Gudule: Güdül

ÖN SÖZ

Birkaç yıl önceydi, elinizdeki kitabın yazarı Notre-Dame Katedrali'ni ziyaret ediyordu, daha doğrusu dikkatle inceliyordu. Derken mabedin gizli saklı bir köşesinde bir yazı gördü. Duvara büyük büyük harflerle kazınmış, Eski Yunanca bir sözcüktü bu.

Kader anlamına geliyordu...

Birisi, dünyayı terk etmeden önce, içinde yaşadığı acıyı dile getirmek istemiş olmalıydı. Yazar, bu kişinin kim olduğunu merak etti ve duvara kazınmış sözcüğün izini sürmek istedi.

İşte elinizdeki kitap da bunun üzerine yazıldı, sevgili çocuklar. Katedrale *kader* yazan eller de, duvara kazınmış *kader* de artık tarih oldu. Onlardan geriye bir tek bu sayfalar kaldı.

I

6 OCAK 1482

Üç yüz kırk sekiz yıl, altı ay, on dokuz gün önce, Parisliler gümbür gümbür çalan çan sesleriyle uyandı.

Tarihin ileride hafızalara kaydetmeyeceği bir gündü. 6 Ocak 1482'ydi. Halk büyük bir telaş ve heyecan içindeydi. O gün bayramdı – hem dini bir bayram, hem de artık gelenek olduğu üzere Deliler Bayramı'ydı.

Grève Meydanı'nda şenlik ateşi yakılacak, Braque Mezarlığı'na bahar ağacı dikilecek, Adalet Sarayı'nda tiyatro gösterisi yapılacaktı. Bu üçü arasında bir seçim yapması gereken Paris halkı sabah erkenden yollara düşmüştü.

Ocak ayının soğuğunda mezarlığa dikilecek zavallı bahar dalının talibi yoktu. Parislilerin bir kısmı Grève'i, daha kalabalık bir kesimiyse Adalet'i tercih etti.

Adalet Sarayı'nda gösteri yapılacak, ardından da geleneğin öngördüğü üzere deliler papası seçilecekti.

Saray meydanı tıklım tıklımdı. İnsanlar bağrışıyor, gülüşüyor, birbirini itekliyordu. Ortalıkta tam bir kargaşa hâkimdi.

Oyun, saat on ikiyi vurduğunda başlayacaktı. Kuşkusuz bir tiyatro gösterisi için geç bir saatti, ne var ki programın yüksek mevkideki misafirlere uydurulması gerekiyordu.

Meydan her geçen dakika kalabalıklaşıyor; erken saatlerden beri bekleyen halkı sabırsızlık, can sıkıntısı, gerginlik sarıyordu. Hiç yoktan kavga çıkıyor, beklenen mevki sahibi misafirlere sövülüyordu.

Derken saat on ikiyi vurdu.

Halk susuverdi. Gözler sahneye döndü, ama sahne boştu. Protokol gelmemiş, oyun başlamamıştı. Aradan bir, iki, üç, beş dakika geçti. Sahneye çıkan olmadı. Halkın sabırsızlığı öfkeye dönüştü.

"Gösteri başlasın!" diye haykırdı insanlar. "Derhal başlasın!" – "Diğerlerinin adı batsın!" diye hep bir ağızdan bağırdılar. Öğrenciler isyan

bayraklarını dikerek halkı iyice galeyana getirdi. Protesto için alkış tutuldu.

Bu şiddetli isyan karşısında korkuya kapılıp beti benzi solan görevliler bakıştı. Kritik bir andı. Öfkeye kurban olup canlarından olabilirlerdi.

Durumun çığrından çıkmak üzere olduğunu görüp cesaretini toplamaya çalışan oyunculardan biri sahneye çıktı. Herkes merak içinde sustu.

Oyuncu, "Baylar bayanlar, değerli konuklar, tiyatro gösterimize hoş geldiniz. Oyunumuz, kardinal hazretleri saygıdeğer elçi heyetiyle birlikte teşrif eder etmez başlayacaktır," dedi.

Bunu demesiyle de yaygara kopuverdi.

II

OYUN BAŞLASIN MI?

"Oyun derhal başlasın!" diye bağırıyordu, beklemeye de yatışmaya da hiç niyeti olmayan halk.

"Oyun derhal başlasın!" diye bağırıyordu kazan kaldırmaya alışık üniversite öğrencileri.

Sahnenin ortasında öylece kalakalan oyuncu, "Kardinal hazretleri... heyet..." diye kekeliyordu. Ne diyeceğini ne edeceğini bilmiyordu. Önünde iki olasılık var gibiydi – ya oyunu beklettiği için öfkeli halk tarafından ya da oyunu bekletmediği için öfkeli kardinal tarafından asılacaktı.

Derken bir ses duydu. Sesin sahibi boylu poslu, sarışın, genç sayılabilecek bir adamdı. Kıyafeti aşırı kullanımdan yıpranmıştı. Ah bunun ne önemi vardı! Oyuncu için bu adam kesinlikle bir kahramandı, çünkü tüm sorumluluğu üstlenerek, "Oyun derhal başlasın! Halk ne istiyorsa yapın. Gerisini ben hallederim," demiş ve kendisini kurtarıvermişti.

Oyuncu soluklandı, "Değerli misafirlerimiz, oyunumuz derhal başlayacak," dedi.

"Yaşasın!" diye bağırdı halk coşkuyla.

"Yaşasın!" diye bağırdı üniversite öğrencileri coşkuyla.

Ardından bir alkış tufanı koptu.

Fırtınayı dindiren sarışın adam gene bir kenara geçmişti, aklında sadece oyun vardı.

İnanması güç ama demin aslan gibi kükreyen insan kalabalığı, şimdi kuzu gibi gösterinin başlamasını bekliyordu.

Ortalıkta hüküm süren huzur, üniversiteli delikanlılardan birine fazla gelmiş olmalıydı. Zira, "Bizimle kafa mı buluyorsunuz? Hani oyun başlayacaktı! Niye başlamadı daha? Ya siz başlarsınız ya da biz başlatmasını biliriz!" diye haykırdı.

Ve oyun başladı. Ve halk bu durumu, coşkuyla alkışlayarak kutladı. Oyunun başlamasını sağlayan sarışın adamın göğsü kabardı. "İşte, diye geçirdi içinden, oyunum zafere koşuyor!" Zira adam oyunun yazarıydı ve adı Pierre Gringoire'dı.

Ancak aradan çok geçmeden Gringoire'ın sevinç ve gururu yara aldı. Paçavralar giymiş bir dilenci sahneye yakın bir yere geçmişti. Sessiz sessiz öylece duruyordu.

Ne yapsındı? Kalabalığın içinde sıkışıp kaldığından para dilenememişti. İnsanların ceplerini yoklaya yoklaya bulduğu para da ona yeterli görünmemiş olmalıydı. Bunun üzerine, yırtık pırtık kıyafetleriyle, sağ kolundaki korkunç yarayla insanların görebileceği bir yere geçerek; onların dikkat ve merhametini kazanacağını umuyordu.

Dilenci dikkatleri üzerine çekememişti, çünkü herkesin gözü sahnedeydi. Ancak huysuz bir üniversite öğrencisi, etrafa bakınmış, dilenciyi görmüş, görünce de kahkahayı basmıştı. Ardından da, "Şuna bakın! Dilenen şu adama bakın!" diye haykırmıştı.

İnsanların dikkati bir anda dilenciye çevrilmiş, oyun durmuş, Gringoire cin çarpmışa dönmüştü.

Bütün gözlerin kendisine dikilmesinden hoşnut dilenci, fırsatı kaçırmayarak "Merhamet edin, sadaka verin" demeye koyuldu.

Üniversiteli delikanlı durur mu hiç! "Hey dostum! Daha dün bacağın yaralıydı, ne oldu bir günde iyileşti, şimdi de kolun mu yaralandı?" diye takıldı.

Kahkaha tufanı ortalığı kasıp kavurdu.

Dilenci, "Merhamet edin!" diye repliğini sürdürdü ve bir oyuncu ustalığıyla istifini hiç bozmadan hem sadakaları hem alayları kabul etti.

Bu olanların halkı gösteriden çok daha fazla eğlendirdiği açıktı. Gringoire içinden "Avam takımı ne olacak? Sanattan ne anlarlar ki!" dediyse de, olanlara çok bozulmuştu.

Beklediği zaferi henüz bulamamış ama bulacağına dair umut besleyen Gringoire, oyunculara "Ne duruyorsunuz öyle! Devam! Devam!" diye haykırdı.

Ve oyun yeniden başladı. Halkın dikkati yeniden gösteriye yöneldi, üniversite öğrencisi sustu, dilenci topladığı paraları saymaya koyuldu.

Gringoire bir nebze rahatladı, ama talih ondan yana değildi. Tam da herkesin oyunu sessizce ve dikkatle seyrettiği anda, kardinal ve diğer misafirlerin teşrif ettikleri belirtildi.

Bu kimselerin zamansız gelişleri de zamanlı gelmeyişleri gibi talihsiz oldu: Oyun bölünüverdi.

III

GRINGOIRE ÜZGÜN

Zavallı Gringoire'ın bütün dünyası bir anda yıkıldı. Yok, hayır, ne kardinalden çekiniyordu ne de ona karşıydı.

Gringoire sakin ve ölçülü biriydi; kimseyi çok sevmez, kimseden çok nefret etmezdi. Aşırılıktan hoşlanmaz, hep ortalarda kanaat kılardı. Bir nevi filozof da sayılabilirdi. Dolayısıyla Gringo-

ire'ın iç dünyasındaki fırtına ne kardinalin şahsına, ne de beraberinde getirdiği yüksek düzey kafileye yönelikti.

Öfkesi, üzüntüsü, hayal kırıklığı sadece ve sadece oyunun bölünmüş olmasındandı. Misafirler gelmeden önce oyun dilenci yüzünden talihsizce bölünmüştü, evet, ama sonra yeniden başlamıştı. Seyirciler halktı ve Gringoire'ın halka pek bir saygısı yoktu, zira halkın oyunu derinlemesine anlayacak kadar kültürlü olmadığını düşünüyordu. Kültürlü değillerdi tamam ama gene de gözlerini sahneye dikmiş, dikkatle izliyorlardı. Ve bu, Gringoire'ın gururunun okşanmasına, göğsünün kabarmasına, adını büyük büyük yazarların arasında görür gibi olmasına yetmişti.

Oysa kardinal hazretlerinin ve yanındaki heyetin gelmesiyle, dikkatlerin dağılması bir olmuştu. Sanki çok daha eğlenceli bir oyun başlamış gibiydi. Bakışlar, alkışlar, dikkatler bu yeni oyundaydı ve Gringoire "Kardinal! Kardinal!" bağırışlarını duydukça, halkın misafirleri görmek için itişip kakıştığını gördükçe, "Halk işte!" diye içinden burun kıvırsa da, gururunun kırıldığını hissediyordu.

IV

GRINGOIRE OYUN İÇİN ÇIRPINIYOR

Ancak Gringoire oyun için mücadele etmeyi bırakmadı. Oyunculara gösteriye devam etmelerini buyurdu. Oyuncular biraz bocaladıktan sonra ortalıktaki gürültüyü bastırmaya çalışarak yüksek sesle oynamaya koyuldular. Ancak Gingoire kimsenin oralı olmadığını görerek, oyunu durdurdu. Durdurdu ama pes etmedi.

Halka karışarak, halktan biriymişçesine, "Oyun başlasın!" diye bağırmaya, ayaklarını yere vurmaya, alkış tutmaya başladı. "Oyun başlasın! Oyun başlasın!"

Öğrenciler, "Hayır! Hayır! Başlamasın!" diye bağırdı.

Zavallı Gringoire!

Oyun başlasa mıydı? Karar kardinale kalmıştı.

Kardinal, "Başlasın, başlasın, benim için fark etmez, ben dua kitabımı okuyacağım nasılsa," dedi.

Bunun üzerine görevli, "Kardinal hazretleri oyunun devamına karar vermiştir," diye duyuruda bulundu.

Halk durumdan hiç hoşnut değildi. Oyundan sıkılmışlardı. Soylulukla ruhban sınıfın, ticaretle tarımın aşkı kimsenin umurunda değildi.

Gringoire hiç olmazsa halkın bir kısmının gösteriyi izleyeceğini umdu. Ama umduğu gibi olmadı. Zaten oyun sürekli bölünüyordu; çünkü görevli, dakikada bir soyluları anons ediyordu. Soylular listesi de bir türlü bitmek bilmiyordu...

Bu sürekli anons, oyunun üzerine iyiden iyiye uğursuz bir bulut gibi çöktü. Gringoire'ın yazdığı süslü süslü sözlerle ilgilenen olmadı. O sözleri can kulağıyla dinlemeye çalışan tek kişi Gringoire'dı, ama tüm çabasına karşın oyunu gene de duyamıyor, izleyemiyordu.

Nihayet anons faslı bitti. Oyuncular oyuna devam ediyordu, ama kimse oralı değildi.

Gringoire'ın yanında duran adam, "Oyun hiç eğlenceli değil! Çok sıkıcı! Bu da ne!" diye söylenip duruyordu. Gringoire adama cevap vermek isterdi istemesine ama yaşadığı hayal kırıklığı, öfke boğazına düğümlenmişti; tek bir söz bile edemedi.

V

DELİLERİN PAPASI

Halk oyuna söylenedururken, birisi "Yetti artık! Delilerin papasını seçelim!" diye haykırdı. Bu fikir coşkuyla karşılandı.

Kadın-erkek herkes sırayla yüzlerini buruşturacak, tuhaf tuhaf mimikler yapacak ve aralarından en çirkin olanı delilerin papası seçilecekti.

"Halkın anladığı sanat bu, işte!" diye söylendi içinden Gringoire.

Kardinal, halkın kendisini hiçe saymasından son derece rahatsızlık duydu. Heyetiyle birlikte çekti gitti. Ama delilerin papasına coşkuyla hazırlanan halk, buna aldırış etmedi.

İnsanlar hemen büyük bir ciddiyetle sıra sıra dizildi. Sıranın en başındaki yüzünü buruşturdu. Hayır, yeteri kadar çirkin değildi. Yuhalandı. İkinci, üçüncü mimik derken, mimikler mimikleri izledi. Sanki hiçbiri yeteri kadar korkunç değildi. Yeteri kadar çirkin olmayanlar yuhalanıyor, herkes korkunçluğu ölçüsünde alkış alıyordu.

"Sıradaki gelsin, bu hiç çirkin değil!"

"Şu surata da bak, beşgen olmuş!"

"Pek bir çirkinsin, güzelim!"

Halkın eğlencesine dudak bükerek bakan Gringoire, bir an için onlara çirkin yüzünü göstermeyi düşündü. Tüm öfkesini, halka olan tüm tiksintisini yüzünde canlandırabilse, hiç kuşkusuz korkunç olurdu. Ancak bunu düşündükten hemen sonra omuz silkti ve "Onların seviyesine inemem" diyerek kırılan gururunu onarmaya çalıştı.

Bir anda "Yaşasın! Yaşasın!" diye haykırışlar duyuldu. Halk oy birliğiyle delilerin papasını seçmişti ve bunu coşkuyla alkışlıyordu.

Seçilen deliler papasının başı iri, saçları kızıldı. Omuzlarının arasında kocaman bir kambur vardı. Bacakları parantez gibiydi. Elleri ayakları iriydi. Cüssesine rağmen çevikti. Bu adam parçalara ayrılmış, sonra da gelişigüzel monte edilmiş bir dev gibiydi. Hiç kuşkusuz çirkinlikte üstüne yoktu ve ondan daha iyi bir deliler papası hayal bile edilemezdi.

Halktan biri, "Quasimodo o!" diye haykırdı. "Onu tanıdım! Notre-Dame Katedrali'nin kamburu o!"

"Hamile hanımlar aman dikkat, ona bakmayın çocuğunuz çirkin olur!" diye alaya koyuldu üniversiteliler.

Kadınların hepsi o çirkinlik karşısında yüzünü örtmüştü zaten.

"Ah ne çirkin bir yaratık!"

"Çirkin olduğu kadar kötü de!"

"Tam bir iblis!"

"Hayatımda gördüğüm en harika çirkinlik abidesi!"

Kimisi Quasimodo'ya en çirkin sözleri sıralıyor, kimisi onunla alay ediyor, kimisi ise çirkinliğine alkış tutuyordu.

Adamın teki, "Hey sen sağır mısın? Sana konuşuyoruz burada! Bir şeyler söylesene! Makama geldin bugün," dedi, bir yandan alay edip bir yandan kahkahalar atarak.

"Quasimodo sağır!" diye bağırdı içlerinden biri.

Evet, Quasimodo sağırdı. Kamburdu. Topaldı. Tek gözlüydü.

"Tam bir hilkat garibesi! Tam bir deliler papası!"

Ve Quasimodo'ya kartondan bir taç takıldı, çok ağır olmasına rağmen sedyeyle omuzlara alındı ve gelenek gereğince gezdirildi.

Zavallı Quasimodo sağırdı ama aptal değildi. Ne olup bittiğinin farkındaydı. İçi buruktu ama gururluydu da. İlk olarak omuzlarda taşınıyor, bunca alkış alıyordu.

VI

ESMERALDA

Gringoire'ın içinde hâlâ umut kırıntıları vardı: Oyun devam edecek olsa, halk o seviyesiz şamatadan sıkılabilir ve sanatı tercih edebilirdi. Bu yüzden oyunculara baskı yapıyordu, onlar da biçare oynuyorlardı.

Quasimodo'nun omuzlarda taşınıp uzaklaştığını gördüğünde, "Tamam işte, şamatacılar gidiyor," dedi derin bir soluk alarak. Mesele şu ki, şamatacılar dediği hemen herkesti...

"Olsun," diye geçirdi içinden Gringoire, "kalanlar bana yeter. Sayıları az ama sanattan anlıyorlardır hiç olmazsa..."

Ancak aklından bunu geçirir geçirmez, "Esmeralda! Esmeralda!" diye haykırışlar duyuldu.

İnsanlar pencerelerden bakıyor, duvarlara tırmanıyor, alkış tutuyor, tezahürat ediyorlardı.

Oyun durdu. Gringoire, Parislilere zevksiz dedi, sersem dedi, peş peşe bir dolu hakaret sıraladı.

Ama ardından meraka kapıldı ve "Bu Esmeralda da ne?" diye sordu kendi kendine.

Ne var ki sorusu yanlıştı. "Esmeralda da kim?" demeliydi...

VII

GRINGOIRE NE YAPACAĞINI BİLMİYOR

Ocak ayında hava erken kararır, hemen ayaza çeker. Gringoire ne yapacağını bilmiyordu. Soğuk, açlık, üzüntü, parasızlık sanki hepsi gelip onu bulmuştu.

Kaldığı pansiyona dönmeye cesaret edemedi. Cebinde metelik yoktu ve altı aylık kira borcu birikmişti. Tiyatro gösterisi tam bir faciayla sonuçlandığından pek keyifsizdi. Hava soğuktu ve üşüyordu. Şenlik yapan halktan uzak durmaya çalışıyor, ama hangi yola girse nereye baksa hep bir şenlik havası görüyordu.

Herkes, her yer şendi, kendi hariç...

Yollarda dolandı durdu. Kendine acıdı. En nihayetinde, soğuğa dayanamadı ve "Madem şenlikten kaçış yok, bari soğuktan ve açlıktan kaçayım" dedi.

Kutlamaların en yoğun olduğu Grève Meydanı'na doğru yol aldı. Oradaki ikramlarla karnı biraz doyar, şenlik ateşinde biraz ısınırdı.

VIII

ESMERALDA DANS EDİYOR

Gringoire, Grève Meydanı'na vardığında inanılmaz bir kalabalıkla karşılaştı. Isınmak için ateşe yaklaşmak istedi, ama kalabalığın içinden geçemedi ve "Şu Parislilere bak! Isınmama bile fırsat vermiyorlar," diye söylendi.

Ardından, "Madem ısınamıyorum, bari bir lokma bir şeyler yiyeyim" dedi; ama ikram masalarına yaklaştığında, kırıntıdan başka şey bulamadı.

Tam soğuğa da açlığa da Parislilere de sövmek üzereyken, insan kalabalığının ötesinde dikkat çekici bir kız gördü...

İncecikti. Zarifti. Ateşin yanında, eski bir Pers halısının üzerinde, çıplak ayak dans ediyordu. Teni altın gibi parlıyordu. İri gözleri, upuzun saçları kapkaraydı. Ceylan zarafeti, kaplan çevikliği, güvercin narinliğiyle dans ediyordu.

"Bu kız peri mi, yoksa melek mi?" diye mırıldandı Gringoire.

"Yok, yok, bir Çingene," diye karşılık verdi yanındaki adamlardan biri.

Gringoire'ın hayal dünyası sarsıldı. Bir Çingeneydi ha... Ama gene de gözlerini güzel kızdan, kıvrak dansından alamadı. Kimse de gözlerini kızdan alamıyordu zaten; halk büyülenmiş gibi ona, Esmeralda'ya bakıyordu.

Ama Çingene kızına bakan bir çift göz farklıydı, o bakışlarda karanlık bir şeyler vardı. Bu bakışın sahibi otuz beş yaşlarında, alnı açık, başında hemen hiç saç olmayan bir adamdı. Kalabalığın arasına karışmıştı ve ne giydiği görülmüyordu.

Dansçı kız, "Djali" diye seslendi. Halıya çömeldi ve tefini keçisine uzatarak, "Hangi aydayız, Djali?" diye sordu.

Keçicik ayağıyla tefe bir kez vurdu. Evet, yılın ilk ayıydı.

Alkış tufanı koptu.

"Peki, Djali, söyle bakalım, bugün ayın kaçı?"

Keçicik ayağıyla tefe altı kez vurdu. Evet, ayın altısıydı.

Alkış tufanı koptu.

"Peki, Djali, söyle bakalım, saat kaç?"

Keçicik ayağıyla tefe yedi kez vurdu.

Alkış tufanı koptu.

Bakışları karanlık adam, "Bu kız büyücü," dedi.

Genç kız ürperip korktu ama gösteriye devam etti. Keçiye taklit yaptırmaya koyuldu.

Keçi bir papazın taklidini yaptığında, karanlık bakışlı adam, "Bu resmen saygısızlık, bu resmen küfür!" dedi.

Ardından gölgede kalan bir kadın, Çingene kızına hakaret etmeye başladı: Kötü kız, büyücü Çingene, ahlaksız cadı!..

Kız titredi ama aldırış etmemeye çalışarak, şarkı söylemeye koyuldu. Söylediği şarkının sözleri anlaşılmıyordu, bilinmeyen bir dildeydi. Ama sesi kadife gibiydi.

Gringoire soğuğu, açlığı, hayal kırıklığını unutmuş; anlamadığı dildeki o tatlı ezgiyi dinliyordu.

Quasimodo, omuzlar üzerinde taşınarak, Grève Meydanı'na getirilmişti. Gururluydu. Hayatında ilk kez, çirkinliğiyle bile olsa, saygı ve hayranlık görüyordu.

Ancak Quasimodo meydana gelir gelmez, bir adam ona yaklaştı. İnmesini işaret etti. Quasimodo omuzlardan indi. Adam onun tacını ve asasını aldı. Quasimodo hüzünlendi ama karşı gelmedi. Bu adam, karanlık bakışlı o adamdı. Üzerinde ne olduğu görünüyordu artık – papaz giysisi giymişti.

Halktan biri, "Papaz Frollo'ya da bak!" dedi. "Quasimodo ona neden hiç karşı gelmez ki!"

Ardından papaz, Quasimodo'ya işaret diliyle bir şeyler buyurdu. Quasimodo isteksiz isteksiz tamam anlamında başını salladı ve papazın ardından gitti.

IX

YÜZBAŞI PHOEBUS, ESMERALDA'YI KURTARIYOR

Gringoire ise Çingene kızının ardından gitti. Pansiyona dönemezdi, borcu vardı. Yapacak hiçbir şeyi yoktu, açtı, üşüyordu, berbat bir gün

geçirmişti. Belki de güzel kızı izlemek, bütün sıkıntılarını unuttururdu...

Yollar gitgide ıssızlaşıyordu. Genç kız keçisiyle birlikte hızlı adımlarla ilerliyordu. Gringoire da peşlerinden gidiyordu.

Ne var ki Çingene kızı izlendiğini fark etti. Arada endişeyle arkasına bakıyor, yüzünü kendine has bir şekilde buruşturup adımlarını sıklaştırıyordu. Gringoire da kızı gözden kaçırmamak için hızlanıyordu.

Aniden iki adam belirdi. Gringoire adamların kızı yakaladıklarını gördü. Kız debeleniyor, keçisi de çaresizce meliyordu. Gringoire, bir kahramanlık yapmak istedi ve "Kızı rahat bırakın!" diye haykırdı, ama haykırmasıyla Quasimodo'nun bakışlarını ve yumruğunu üzerinde hissetmesi bir oldu ve yere yapıştı.

Ama talih, Çingene kızından yana çıktı. Atlı bir yüzbaşı "Onu bırakın!" dedi, kızı belinden tutup atına bindirdi. Adamlardan biri anında kaçıverdi. Quasimodo ise kaçamadı, yüzbaşıya bağlı askerler etrafını sardı ve çirkin dev çok mücadele ettiyse de, dayaktan kaçamadı.

Güzel Çingene kızı, yüzbaşıya dünya tatlısı bir sesle "Adınız nedir yüzbaşım?" diye sordu.

"Phoebus" dedi adam, göğsünü kabartıp bıyıklarıyla oynayarak.

Genç kız kaşla göz arasında attan inip hızlı adımlarla kaçıverdi. İçinden "Kahramanımın adı Phoebus" diyordu.

Yüzbaşı, bir uzaklaşan kıza bir de yerde yatan Quasimodo'ya baktı. "Keşke bu çirkin dev kaçsaydı da, kız kalsaydı" diye geçirdi aklından.

X

GRINGOIRE, MUCİZELER SARAYI'NDA

Gringoire kendine geldiğinde olup bitenleri hatırlamaya çalıştı. Çingene kızını izliyordu, evet. Sonra iki adam kızı yakalamıştı, evet. Adamlardan biri Papaz Frollo'ydu sanki. Diğeri kesinlikle Quasimodo'ydu, evet. Kendisi kızı korumaya kalkmış ve yumruk yemişti, evet. Ve evet, gösteri korkunç geçmişti; meteliği, gidecek bir yeri yoktu; açtı, üşüyordu, her tarafı ağrıyordu.

Zar zor doğruldu ve ıssız Paris sokaklarında her tarafı sızlaya sızlaya dolanmaya koyuldu.

Çamurlu ve dik bir yokuştan inmeye başladı. "Burası Paris sokaklarının en çirkini herhalde," dedi kendi kendine. Ardından yolda karaltılar olduğunu gördü ve sevindi, yalnız değildi. Belki bir-iki çift laf eder, hatta talihi el verirse bir-iki lokma yer, bir-iki yudum bir şey içerdi. Umut işte...

Ama Gringoire'ın bu incecik umudu da yıkıldı. İlk karaltıya yaklaşınca, bacakları olmayan, ellerinin üzerinde yürüyen bir dilenci gördü. Adam, "Bir sadaka" deyip duruyordu. "Git işine, para mara yok bende," dedi Gringoire.

İkinci karaltı da dilenciydi. Topallıyordu, gözleri görmüyordu. Anlaşılmaz bir dilde konuşuyordu ama avcu açık olduğundan, dilenci olduğuna şüphe yoktu. "Git işine, para mara yok bende," dedi Gringoire bu sefer daha sinirli bir şekilde.

Yola devam etti, üçüncü bir karaltı gördü. Bu adam da yabancıydı ve onun da dilenci olduğuna şüphe yoktu. "Çattık, dilenciler mahallesine düştüm demek ki" dedi içinden Gringoire. Bu sefer, öfkeyle, "Para mara yok bende arkadaş!" diye bağırdı ve yoluna devam etti.

Ancak artık tek yürümüyordu. Topal, bacaksız, kör dilenciler aniden yürümeye ve görmeye başlamışlardı ve peşinden geliyorlardı.

Gringoire korktu. Geri dönmeyi düşündü ama artık çok geçti. Bu yolun geri dönüşü yoktu. Ve artık etrafını sadece üç serseri dilenci değil, adeta bir serseri çetesi sarmıştı.

Gringoire, bütün bunların bir kâbus olup olmadığını sordu kendine. Ne var ki, kâbus değildi; kâbus gibi bir gerçekti.

En nihayetinde bir meydana vardı. Orada her memleketten insan var gibiydi, ortak noktaları gündüz dilenci, gece de haydut olmalarıydı. Gringoire bunu belli belirsiz seziverdi.

Meydanın ortasında ateş, ateşin karşısında uyduruk uyduruk taçlar takmış üç adam vardı. Normal bir zamanda bu komik üç kralı görse kahkahalardan yere yatacak olan Gringoire korkusundan tir tir titredi. Neler oluyordu hiç bilmiyordu, ama olanların iyi bir şeyler olmadığı kesindi. Ah keşke hepsi bir kâbus olsaydı! Ama ne yazık ki değildi.

Gringoire, kralların önünde öylece titriyordu.

"Mucizeler Sarayı'na neden izinsiz girdin? Bunun cezası ölümdür. Buraya ancak hırsızlar, haydutlar ve serseriler girer."

"Efendimiz ben maalesef bu şerefe nail değilim. Ben zavallı bir sanatçıyım."

"Cezan ölüm, o zaman."

"Ben bu adamı hatırladım, oyunu inanılmaz sıkıcıydı... Bunun için de cezası ölüm," dedi krallardan biri.

Gringoire, krala baktı ve onu hatırladı. Sabah oyun sırasında dilenen adamdı bu. Hiçbir yara beresi kalmamıştı...

Ah, burası gerçekten de Mucizeler Sarayı'ydı. Körler görüyor, topallar koşuyor, dilsizler konuşuyordu...

Hem de ne konuşma! Her kafadan bir ses çıkıyordu. Sürekli uğultu, sürekli gürültü vardı. Karmakarışık bir yer, adeta bambaşka bir dünyaydı.

Ölümle burun buruna olmasa, bütün bunlar Gringoire'a çok ilginç gelirdi kuşkusuz. Ne var ki, korkudan ölmek üzereydi. Bir çare bulmalıydı...

"Aslında, ben de serseri sayılırım. Biz sanatçılar parasız, avare insanlarızdır..." dedi kekeleye kekeleye; ama kimseyi, hele de üç kralı hiç mi hiç ikna edemedi.

"Ölüm!" dedi üç kral.

"Dilenci, serseri, haydut, ne isterseniz olurum; yeter ki, beni öldürmeyin!"

Krallardan biri, "Bakalım yeteneğin var mı bu işe," dedi kahkahalar atarak.

"Bir deneme yapalım," dedi diğer iki kral katıla katıla gülerek.

Halk da kıkır kıkır gülüyordu.

Gringoire bir umut ışığı görünce sevindi; ama herkesin katıla katıla güldüğünü görünce, işin içinde bir şey olabileceğinden korktu.

Ve maalesef korktuğu gibiydi... Mucizeler Sarayı'nın halkı, çıngırak ve çanlarla dolu bir kuklayı iple astı. Kukla havada asılı duruyordu. Kuklanın hemen önüne bir tabure yerleştirdiler.

Gringoire şaşkın şaşkın bakıyordu.

Krallardan biri, "Tabureye çık, tek ayağının üstünde dur ve kuklanın ceplerindeki para keselerini ses çıkmayacak şekilde al," dedi.

"Ama bunu yapmam imkânsız. Çıngırakların, çanların çalmaması imkânsız."

"Yaptın yaptın, yapamadın öldün," dedi diğer kral.

Halk da gülerek, "Yaptın yaptın, yapamadın öldün," demeye koyuldu.

Korkusundan tir tir titreyen Gringoire tabureye çıktı, tek ayağının üzerinde durmaya ve keseyi ses çıkarmadan almaya çalıştı. Peki başardı mı? Hayır, sevgili çocuklar, başaramadı tabii.

Gringoire yalvardı yakardı: "Bir şans daha verin bana."

Krallardan biri, "Evet," dedi, "bir şansın daha var."

Gringoire derin bir nefes aldı, rahatlamıştı.

"Bu hanımefendilerden biri seninle evlenmeye karar verirse, canını kurtarırsın."

Kralın hanımefendi dediği, Mucize Sarayı halkının kadınlarıydı ve hepsi birbirinden çirkindi.

Gringoire, "Bu bir kâbus olmalı," diye düşündü. "Bu kadınlardan birinin benimle evlenmesini istediğime göre bu, gerçekten bir kâbus olmalı."

"Hanımefendiler, var mı bu adamı koca olarak isteyen?"

Korkunç görünümlü bir kadın, Gringoire'a yaklaştı; onu inceledi ve sonunda "Yok, bu adam çok sıska," dedi.

Böyle böyle birçok kadın Gringoire'a baktı, hepsi birbirinden çirkindi ama her biri Gringoire'da bir kusur buldu.

"Tamam," dedi krallardan biri, "artık hiçbir şansın kalmadı."

Gringoire baştan ayağa titredi.

Derken bir kız krallara doğru yürümeye koyuldu. Herkes ona baktı. Esmeralda'ydı bu.

"Bu adamı kimse istemezse, öldürecek misiniz?" diye sordu Çingene kızı.

"Evet," dedi krallar.

"Tamam," dedi Esmeralda, "ben onunla evlenirim."

"Tamam o zaman. Sizi karı koca ilan ediyorum," dedi krallardan biri.

Gringoire cehennemden cennete geçtiğini hissetti. Kulaklarına, gözlerine, talihine inanamıyordu.

XI

ESMERALDA'NIN MUSKASI

Gringoire hemen sonra kendini sıcak bir odada, sıcak yemeği olan bir sofrada, çiçeği burnun-

da güzel mi güzel eşinin karşısında buluverdi. Sanki bir masalın, sihirli bir dünyanın içindeydi.

"Esmeralda," dedi Gringoire, "beni neden bu kadar çok seviyorsunuz?"

"Sizi sevmiyorum, bayım," dedi Esmeralda.

"Peki benimle niye evlendiniz o zaman?"

"Ne yapsaydım? Sizi öldürmelerine seyirci mi kalsaydım! Sizi sevmiyor olabilirim, ama ölmenizi istemem."

Böylelikle Gringoire güzel mi güzel bir eşinin olmadığını, evliliğinin sadece bir formalite olduğunu anladı. Biraz üzüldü ama gene de memnundu. Sıcak bir odası, sıcak yemeği, yatacak bir yeri vardı.

"Peki beni hiç mi sevemezsiniz, Esmeralda?"

"Hayır, bayım, hiç sevemem."

"Neden?"

"Çünkü ben ancak beni koruyan, koruyabilen bir adamı sevebilirim."

Gringoire, kızı o iki adamdan kurtaramadığını hatırladı; utancından kızardı ve bir süre hiçbir şey demedi.

Ardından sempatik tavırlı keçiye bakarak, "Çok tatlı," dedi.

Çingene kızı başını salladı.

"Siz Fransız mısınız?" diye sordu Gringoire.

"Bilmiyorum, sanırım değilim" dedi Çingene kızı. Ardından, kalbini açmak istedi. "Bakın," dedi, "üzerimde bir muska taşıyorum. Bu muska sayesinde bir gün annemi bulacağım..."

"Siz annenizi tanımıyor musunuz?" diye sordu Gringoire.

"Hayır," dedi genç kız üzüntüyle.

"Peki adınızı kim koydu? Adınız ne demek?"

"Bilmiyorum," dedi Esmeralda. Hemen sonra, "Benim de size bir sorum var, bayım. Phoebus ne demek, biliyor musunuz?"

"Evet, evet, tabii," dedi Gringoire, nihayet kızı etkileyebileceğini düşünerek. "Latinceden gelen bir sözcük bu. Mitolojide güneş tanrısı olan yakışıklı bir okçunun adı. Güneş anlamına geliyor."

"Ah evet, güneş gibi bir adam o. Ve okuyla tam kalbimi vurdu" diye geçirdi içinden, güzel Çingene kızı.

XII

QUASIMODO'NUN GEÇMİŞİ

Notre-Dame Katedrali'nde ahşap bir yatak bulunurdu. Çocuklarına bakma imkânı olmayan anneler, yavrularını oraya bırakır ve merhametli birinin onları alıp büyüteceğini umarlardı.

İşte Quasimodo, deliler papası seçilmeden; Esmeralda, Poebus'a aşık olmadan ve Gringoire'ın hayatını kurtarmadan on altı yıl önce bir gün o ahşap yatak kadınların merakına konu olmuştu.

"Yataktaki bebek değil, bir çocuk. Hatta çocuk da değil, adeta bir yaratık!" demişti kadınlardan biri.

"Bu, resmen bir canavar!" demişti bir diğer kadın.

"Ah! Öyle uğursuz bir yüzü var ki, onu gördüğümüz için başımıza kim bilir ne uğursuzluklar gelecek," demişti bir diğeri.

"Bu bir hilkat garibesi!" demişti bir başkası.

Kalplerinde merhametten eser olmayan ve dedikodunun alasını bilen bu kadınların canavar dedikleri minik çocuk, gerçekten de güzel

değildi. Başı biçimsizdi. Tek gözlü, yamuk ağızlı, sivri dişliydi.

"Bunu kimse evlat edinmez," demişti kadınlardan biri. Derken bir ses duyulmuştu: "Onu ben evlat ediniyorum."

Sesin sahibi Papaz Frollo'ydu.

Papaz çocuğu kucağına alıp uzaklaşır uzaklaşmaz kadınlardan biri, "Bu papaz tuhaf biri diye dememiş miydim ben," demiş ve dinmek bilmez bir dedikodu tufanı kopmuştu.

XIII

PAPAZ FROLLO'NUN GEÇMİŞİ

Frollo gerçekten de sıra dışı bir papazdı.

Asil bir aileden geliyordu. Anne ve babası onun papaz olmasına karar vermişti. O da, bunu isteyip istemediğini, bu göreve uygun olup olmadığını hiç sorgulamaksızın ailesine itaat etmişti. Ama bir papazın sahip olması gereken içsel donanıma sahip değildi maalesef. Bir pederin kendini tamamen Tanrı'ya ve insanlara adaması gerekir, bunu yapması için de kalbi sevgiyle

dolu olmalıdır. Oysa Frollo'nun kalbinde böyle yoğun bir sevgi yoktu.

Frollo insanlardan uzak duruyordu, çünkü onlarla ilgilenmiyordu. Eğitim ise tam ona göreydi. Ne kadar çok şey bilirse, kendini o kadar güçlü hissediyordu ve güçlü hissetmek hoşuna gidiyordu. Onunkisi gerçek bir bilgi aşkından ziyade, güç açlığıydı. Ama bu açlık sayesinde çok çalışkandı da. Çalışkanlığı meyve getirdi ve kısa zamanda herkesin dikkatini çekecek kadar başarı gösterdi, gencecik yaşına rağmen hızla yükselmeye başladı.

Frollo dini gerekleri uygulamakta da son derece başarılıydı. Ne var ki, onunkisi sadece biçimsel bir kuralcılıktı. Kendi bile fark etmiyordu, ama kalbinde Tanrı'ya ve insanlara karşı sevgi yoktu. O, bir anlamda kendine tapıyordu ve güce aşıktı. İşte Frollo'nun kendisinin de, diğer papazların da görmediğini, bu dedikoducu kadınlar bir şekilde sezmişti.

Ancak kadınların bilmediği ve sezmediği bir şey vardı. O da Frollo'nun bile kalbinde bir parça merhamet, insan sevgisi olduğuydu.

Frollo gençliğinde, acı bir şekilde hem anne hem de babasını kaybetmişti. Yetim kalan kardeşine karşı inanılmaz bir merhamet hissetmiş,

onu en iyi okullarda okutmaya, ona en güzel geleceği sağlamaya karar vermişti.

Kimsesizlik Frollo'nun kalbine en çok dokunan şeydi. Belki kendini ezelden beri kimsesiz hissettiği içindi bu...

İşte bu yüzden Frollo katedralin ahşap yatağında yatan ve en kötü sözlere maruz kalan zavallı Quasimodo'ya merhamet etmişti. Hayır, Quasimodo'yu yalnız bırakamazdı. Hayır, onu acımasız ellere ve dillere terk edemezdi. Ona kendisi bakacaktı.

Ne yazık ki katı kalpli dedikoducu kadınlar, kendi acımasızlıklarından dolayı, Papaz Frollo'nun kırk yılın başı gösterdiği içten merhameti görmemiş, arkasından konuşmayı tercih etmişlerdi.

XIV

QUASIMODO'NUN KATEDRALE VE PAPAZ FROLLO'YA OLAN SEVGİSİ

Quasimodo, Notre-Dame Katedrali'nde büyümüştü. Çirkinliğinden ötürü dışarı çıkamıyor, çıksa da kabul görmüyordu. Haliyle katedral onun bütün dünyası, yuvası, evi, vatanı olmuştu.

Çirkin dev, kötü birisi olarak anılıyordu. Ama gerçekten de öyle miydi? Ve eğer kötüydüyse; bu, onun suçu muydu? Zavallıcık, hayatı boyunca sadece çirkin söz, alay, iteklenmeyle karşılaşmıştı. Sürekli yalnız kalmıştı. Haliyle insanlara karşı çok sevecen olması beklenemezdi. O belki kötü değildi, ama kesinlikle yabaniydi.

Tamamen içine kapanmıştı. Katedral hep özlemini hissettiği annesiydi. Onu sarıp sarmalayan sıcacık anaç kollardı. Koca kilisedeki aziz heykelleri herkese, kendisine bile sevgiyle bakıyordu. Şeytan resimleri ise, çirkinliklerinden ötürü kendisine benzediğinden onu korkutmuyorlardı.

Quasimodo zaman geçtikçe, kilisenin zangocu olmuştu. İşte çanlar da onun yavruları gibiydi. Çanların sesi, sanki kendi çirkinliği ve başındaki binbir bela yetmezmiş gibi, onu sağır etmişti. Ama bir baba yavrusundan çok çekse bile onu sevmekten vazgeçmez... İşte Quasimodo'nun da yavruları çanlardı ve katedralde en çok çanları ve onları çalmayı seviyordu.

Quasimodo'nun herkesten uzak durduğunu, insanları pek sevmediğini söyledik. Bununla birlikte çok sevdiği, hatta belki de anne gibi gör-

düğü katedralden bile çok sevdiği biri vardı. Bu kişi, ona kol kanat germiş, konuşmayı, okuyup yazmayı öğretmiş olan Papaz Frollo'ydu.

Devin Frollo'ya duyduğu minnet uçsuz bucaksızdı. Papaz katıydı, çoğunlukla asık suratlıydı, sevecen ve sıcak değildi ama Quasimodo onu bir köpeğin sahibini sevdiği gibi sadakatle ve kayıtsız şartsız seviyordu.

Frollo ne dese, Quasimodo onu anında, hiç sorgulamaksızın yapıyordu. Çirkin dev sağır olduktan sonra da Frollo'yla anlaşmayı sürdürmüştü, çünkü aralarında kendilerine has bir işaret dili geliştirmişlerdi.

XV

PAPAZ FROLLO'NUN KARDEŞİNE OLAN SEVGİSİ

Quasimodo, Frollo'yu çok seviyordu. Peki ya Frollo kimi çok seviyordu? Tabii ki küçük kardeşini.

Ancak kardeşiyle ilgili hayalleri büyük ölçüde yıkılmıştı. Jean'ın çalışkan, uysal, saygıdeğer bir öğrenci olmasını istiyordu; oysa Jean bunun

tam tersiydi. Ağabeyinin kendisine olan zaafından faydalanarak her istediğini elde ediyordu. Her istediği de paraydı, çünkü para sayesinde eğlence hayatına dalıyordu.

Ağabeyi kardeşini zaman zaman tatlı, zaman zaman da sert bir şekilde azarlıyordu. Jean da onu dinler gibi yapıyor, hayatına çekidüzen vereceğine söz veriyor; ardından kitap alma, borç ödeme bahanesiyle para istiyordu. Papaz Frollo da hayır diyemiyor, ona para veriyordu. Bu, böyle sürüp gidiyordu ama her defasında Papaz Frollo'nun kalbinde bir şeyler yara alıyordu. Gün geçtikçe daha katı, daha hüzünlü, daha yalnız bir adam oluyordu Frollo.

XVI

HALKIN PAPAZ FROLLO VE QUASIMODO'YA OLAN SEVGİSİZLİĞİ

Katedralin papazı da zangocu da insanları pek sevmiyorlardı. İnsanlar da onları sevmiyordu.

İkisi ne zaman sokağa çıksa, halk onlara laf atıyordu. Ama neyse ki, ikisi de genellikle o kötü sözleri, alayları duymuyordu. Papaz Frollo'nun

aklı hep başka yerdeydi, hep dalgındı, kimseye kulak kabartmıyordu. Zavallı Quasimodo ise sağırdı...

XVII

QUASIMODO MAHKEMEDE

Zavallı Quasimodo mahkemedeydi. Zincirlere bağlanmış, öylece duruyordu. Sessiz ve sakindi. Tek gözüyle etrafına bakınıyor ve kendisine yöneltilen öfkeli bakışları görüyordu.

Dünyaya şanssız gelen Quasimodo'nun o gün şanslı olacağını ummak hata olurdu. Zira karşısında Yargıç Florian vardı. Florian'ın pek çok sayıdaki kusurlarından biri sağır olmasıydı...

Florian sağır olduğunu özenle saklardı. Dosyaları önceden inceler, mahkemede dinlermiş gibi görünür, insanların mimik ve bakışlarına dikkat eder ve adalet dağıtırdı. Adaleti yanlış dağıttığı olurdu, ama buna aldırış etmezdi. Yargıçlar yanılabilirdi, önemli olan şey sağır olduğunun anlaşılmamasıydı.

Florian, Quasimodo'nun dosyasını incelemişti. Tarafsızmış gibi görünmek için başını arkaya attı, gözlerini yumdu ve sorguya başladı.

"Adınız?"

Bir sağır, bir diğer sağırı sorguluyordu...

Quasimodo, yargıca gözlerini dikti, soruyu duymadığından sessiz kaldı.

Yargıcın gözleri kapalıydı, Quasimodo'nun cevap vermediğini görmedi...

"Tamam," dedi yargıç. "Yaşınız kaç?"

Gene sessizlik.

"Tamam. İşiniz nedir?"

Gene sessizlik.

"Tamam bu kadar yeter. Gece vakti huzursuzluk çıkarmaktan, bir kızı rahatsız etmekten ve güvenlik güçlerine karşı koymaktan yargılanıyorsunuz. Kâtip, sanığın şimdiye dek dediklerini yazdınız mı?"

İşte o an kahkaha tufanı koptu. Sanık tek kelime bile etmemişti ki!

Kahkahaları gören Florian, Quasimodo'nun uygunsuz bir cevap verdiğini düşündü...

"Siz," dedi yargıç, "benim kim olduğumu biliyor musunuz? Benimle nasıl bu şekilde konuşursunuz!"

Quasimodo hiçbir şey anlamıyor, anlamaya çalışıyordu. Mahkeme salonu öncekinden de şiddetli kahkahalarla inliyordu.

Florian, Quasimodo'nun bu defa daha da uygunsuz bir cevap verdiğini düşündü: "Grève Meydanı'ndaki teşhir direğinde bir saat boyunca işkence göreceksiniz. Bakalım saygılı olmayı öğrenecek misiniz o zaman?" dedi.

Kâtip, Quasimodo'ya acıdı, ona yardım etmek istedi. Florian'a "Bu adam sağır," dedi.

Florian, söylenen şeyin Quasimodo'nun aleyhine olduğunu sandı, "O halde teşhir direğinde iki saat kalacak," dedi.

Quasimodo'nun nasibine düşen adalet bu oldu...

XVIII

GUDULE

Üç kadın Grève Meydanı'na yönelmiş yürüyordu. İşkenceyi seyretmeye gideceklerdi... Yanlarında bir de çocuk vardı. Çocuğun elinde de mis gibi kokan bir çörek. Maalesef onu yemesine izin yoktu, çünkü meydanın yakınlarında bir hücrede yaşayan münzevi kadın için hazırlanmıştı.

O zamanlar Paris'te kapısız minik minik hücreler bulunurdu. Dünyadan elini eteğini çekmek

isteyen insanlar onlardan birine yerleşir, yalnız başlarına yaşar ve ölmeyi beklerlerdi. Bu hayatı sürenlerden kimisi ömür boyu dindarlık içinde yaşamış kişilerdi, kimisi ise tövbe etmiş büyük günahkârlardı. Fare deliği gibi küçücük bir yerde öylece durur, insanların pencereye bıraktığı yiyecek ve içeceklerle hayatta kalırlardı. Hiç kimse su ve yemek getirmeyecek olsa, susuzluk ve açlıktan ölürlerdi.

İşte kadınlardan biri çöreği, meydanın yakınındaki hücrede yaşayan kadına hazırlamıştı. Onu eskilerden beri tanır, acıklı hayat hikâyesini çok iyi bilirdi.

"Zavallı kadıncağız! Neler çekti neler," dedi çöreği hazırlayan kadın.

"Onu tanıyor musun yoksa?"

"Tanımaz olur muyum hiç! Bizim mahallenin en güzel kızıydı. Yazık ki kısmeti güzel olmadı."

"Ne oldu? Ne geldi başına?"

"Neler geldi, neler. Gudule gencecikken babası öldü. Hazıra dağlar mı dayanır! Kısa zamanda fakir kaldı. Kızcağız yanlış yollara saparak geçim sağlamaya çalıştı. Neyse, lafı çok uzatmayayım... En sonunda hayat yüzünü güldürdü.

Gül gibi bir kızı oldu. Yavrunun saçları kömür gibi karaydı. Kocaman gözleri, altın gibi bir teni vardı. Gudule çok mutluydu, minik yavrusu ona tüm acılarını unutturmuştu. Ama günlerden bir gün Çingeneler kızını kaçırdılar. Yavrudan geriye sadece bir patiği kaldı. Çingeneler bebeği alıp, yerine canavar gibi çirkin bir çocuk bıraktılar. Kadıncağız o günden beri ağlamaktan ve Çingenelere sövmekten başka şey yapmıyor..."

"Zavallıcık!"

"Zavallı Gudule! Peki o çirkin yaratık ne oldu?"

"Gudule onu görmek istemedi tabii ki. Birisi onu Notre-Dame'daki ahşap yatağa bıraktı... Ah zavallı Gudule! Aradan on altı yıl geçti ama acısı hiç dinmedi. Kızını görebileceğini umuyor hâlâ..."

"Onu hayatta tutan bu umuttur belki de..."

"Evet, öyle. Hadi adımlarımızı hızlandıralım ki, çöreği soğumadan yiyebilsin."

"Evet, evet, hızlanalım. Yoksa meydandaki işkenceyi de kaçıracağız..."

Parisli kadınların bağrında merhamet ve acımasızlık bir arada bulunabiliyordu. Bir yandan talihsiz bir kadına aş götürüyor, bir yandan ta-

lihsiz bir adamın uğrayacağı işkenceyi seyretmeye gidiyorlardı...

Çocuksa mis gibi kokan çöreği yiyemediğine üzülüyordu sadece.

Hücreye yaklaştıklarında Gudule'ün sesini duydular. "Lanet olsun sana Çingene kızı! Çocuk hırsızları!" diye bas bas bağırıyordu.

Kadın, meydanda tefi ve keçisiyle bulunan Esmeralda'ya lanetler yağdırıyordu. Çünkü Esmeralda Çingene'ydi. Çünkü Çingeneler kadının bebeğini çalmışlardı. Çünkü kadın, Çingenelerden nefret ediyordu.

XIX

QUASIMODO SU İSTİYOR

Halk meydanda toplanmıştı. O zamanlar insanlar vahşeti seyretmeye giderlerdi. İşkence olsun, idam olsun fark etmezdi. Maalesef insanın iyi bir doğası olduğu gibi kötü, acımasız bir doğası da vardır. Adalet kisvesi altında insanlar kendi içlerindeki şeytanı besliyor, vahşetten zevk alıyorlardı.

Quasimodo teşrif direğine bağlandı. Halkın dün deliler papası seçerek alkışladığı Quasimodo, ertesi gün gene aynı halk tarafından yuhalanıyordu.

Sevgili çocuklar, zavallı Quasimodo korkunç bir şekilde dayak yiyordu ve insanlar bunu keyifle seyrediyorlardı.

Quasimodo bütün bunlara bir anlam veremiyordu. Ama zaten hiçbir şeye anlam veremiyordu: Çirkinliğine, yalnızlığına, hiç sevilmemesine... Acı çekiyordu, acı onun kaderiydi ve isyan etmiyordu.

Quasimodo'nun yüzü bir an aydınlandı – Papaz Frollo geliyordu. Zavallıcık, papazın onu kurtaracağını sandı. Oysa papaz, başını eğdi ve geçti gitti. Quasimodo gönül koymadı, ne olursa olsun Frollo'nun dokunmazlığı vardı, ona asla gücenmezdi.

Nihayetinde dayanamadı, "Su!" dedi. Sesi de kendi gibi acınası haldeydi. Ama çaresizliği ve acısı halkı duygulandırmadı. Aksine alaylar, kahkahalar birbirini izledi.

"Bunu iç bakalım!" diye çamurlu bir sünger fırlattı biri.

Alaylar, kahkahalar, hakaretler...

"Uğursuz adam!"

"Sefil!"

"Su! Lütfen su verin!" diye inliyordu zavallı çirkin dev.

O insan yığınında merhametin ne olduğunu bilen bir kız vardı. Esmeralda kalabalığı yardı. Keçisi peşinden gitti.

Çingene kızı hiçbir söz söylemeden matarasını açıp, Quasimodo'ya su içirdi.

İşte o zaman çirkin devin gözünden yaş aktı. Hayatında ilk kez birisi acılı yakarışına kulak vermiş, ona sevgiyle bakmıştı. Bu güzel kız, hiç kuşkusuz bir melekti...

XX

ESMERALDA İLE PHOEBUS YENİDEN KARŞILAŞIYOR

Aradan aylar geçti. Güzel mi güzel bir Mart günüydü. Güneş batıyordu, Paris kızıl bir örtüye bürünmüştü.

Katedralin yakınlarında, zengin bir evde, şık şık giyinmiş hanımlar laflıyordu. Bu hanımlar-

dan en güzeli Phoebus'un sözlüsüydü. Genç kızın canı biraz sıkkındı; çünkü sözlüsünün ondan bıktığını, onunla eskisi gibi ilgilenmediğini hissediyordu. Hisleri gerçekten de doğruydu. Phoebus oradaydı ve belli etmemeye çalışsa da, tek düşündüğü ortamın son derece can sıkıcı olduğuydu.

Yedi yaşındaki küçük kız da aynı şekilde düşünüyordu. Bu yüzden sessizce balkona çıktı, ama sessizliğini koruyamadı: "Bakın, bakın kaldırımda tefi ve keçisiyle dans eden güzel bir kız var! Nasıl da güzel dans ediyor!" dedi.

Genç kızlar balkona akın etti. Phoebus'ün sözlüsü de arkalarından gitti, fakat ilgisiz ve keyifsizdi. Ama kızı görünce içinde merak uyandı, "Bu bir Çingene kızı! Phoebus, canım, bu kız iki ay evvel kurtardığınız kız olmasın sakın?" dedi.

Phoebus da balkona çıktı ve kıza baktı: "Evet, bu, o" dedi.

"Hadi," dedi yüzbaşının sözlüsü, onu buraya çağırın da eğlenelim biraz."

"Evet, evet, çağırın," dedi diğer kızlar.

"Beni hatırlamaz ki! Ama sizi kırmamak için onu çağırmayı deneyeceğim, sevgili hanımlar,"

dedi Phoebus. Gerçekten de o güzel Çingene kızı kendisine keyif verebilir, sıkıcı ortamı dağıtabilirdi.

"Küçük hanım!" diye seslendi Phoebus ve eliyle gelmesini işaret etti.

Çingene kızı baktı. Kızardı. Dansı bıraktı. Seyirciler gösterinin bitmesine hem şaşırdı hem de üzüldü. Kız tefini kolunun altına aldı ve ağır adımlarla Phoebus'ün bulunduğu yere gitti. Keçisi de peşindeydi.

Çingene kızı buz gibi bir soğuklukla karşılandı. Diğer süslü kızların hepsinden güzeldi çünkü...

Phoebus'un sözlüsü, "Pek de güzel bir kız, değil mi hayatım?" dedi.

Phoebus, bunun bir tuzak olduğunu anladı, "Fena sayılmaz" diye karşılık verdi. Ama sonra, kıza olan ilgisi ağır bastı ve ona yönelerek, "Beni hatırlıyor musunuz, bilmiyorum" dedi.

"Ah, evet!" dedi güzel kız kızararak.

"O gece hemen kaçıverdiniz. Sizi korkutuyor muyum yoksa?"

"Ah, hayır!"

"O adamlar sizden ne istiyordu güzelim?"

"Bilmiyorum."

"Şunu bilmenizi isterim ki, adamlardan biri yakalandı ve ağır bir şekilde cezalandırıldı."

"Zavallı adamcağız," dedi Esmeralda, Quasimodo'nun başına gelenleri hatırlayarak.

Yüzbaşı güldü. Sözlüsü ise hiç gülmüyordu...

"O hayduta mı acıyorsunuz?" dedi Phoebus. Hemen sonra, söylediği sözün ortama uygun olmadığını fark etti ve "Özür dilerim, hanımlar," dedi.

Yüzbaşının sözlüsü, kızı iğneleme fırsatını kaçırmadı. "Özürlük bir şey yok hayatım, Çingene kızının diliyle konuştunuz neticede," dedi. Sözüne devam etti: "Kızım pek bir güzelsin, ama üzerindeki bu paçavralar da neyin nesi! Üzerini biraz örtsen, tenin bu kadar kararmazdı. Açık söylemek gerekirse vahşiler gibisin..."

Diğer kızlar da, çirkin sözler söylemeye başladılar. Esmeralda başını eğmişti, kendini çok ama çok aşağılanmış hissediyordu.

Phoebus, "Bırakınız söylesinler, küçük hanım, o kadar güzelsiniz ki kıyafetinizin güzel olmaması size hiç gölge düşürmez," dedi.

Esmeralda başını kaldırdı, gözlerinin içi güldü. Phoebus onun kahramanıydı. Onu önce saldırgan adamlardan, sonra da bu iğneleyici kadınlardan korumuştu.

Bu arada keçi ortalıkta dolaşmaya ve ortamda huzursuzluk yaratmaya başlamıştı.

Esmeralda keçisini çağırdı ve Djali kuzu gibi sahibesinin yanına geldi. Şimdi dikkatler keçinin üzerindeydi.

"Sizin bir cadı olduğunuz ve keçinizin mucizevi oyunlar oynadığı söyleniyor. Hadi, keçinizle bir mucize yapın," dedi kızlardan biri.

"Ne dediğinizi anlamıyorum?" dedi Çingene kızı.

"Bir mucize, bir büyü, cadılıklarınızdan birini yapın işte kuzum," dedi bir diğer kız.

"Dans etmeyeceksen, keçinle gösteri yapmayacaksan burada işin ne," dedi düşmanlıkla Phoebus'ün sözlüsü.

Çingene kızı hiçbir söz söylemeden, kapıya yöneldi.

"Hadi güzelim, geri gelin! Bizim için dans edin. Sahi adınız ne sizin?" dedi Phoebus.

Çingene kızı, Phoebus'e asla hayır diyemezdi, geri döndü. "Esmeralda" dedi gülümseyerek.

Diğer kızlar bu isimle inceden inceye alay etmeye başladılar. Bu arada keçi, küçük kızın yanına gitmiş, onunla arkadaş olmuştu. Küçük kız keçinin boynundaki küçük keseyi aldı ve açtı. İçinde harfler vardı. Harfleri yere koydu. Ve Djali mucizesini yaptı...

"Bakın! Bakın küçük keçi ne yazdı!" dedi küçük kız.

Phoebus'ün sevgilisi, "Bunu keçi mi yazdı?" diye sordu nefretle. "Bu kız bir cadı! Bir büyücü!" diye bağırdı. Ondan nefret ediyordu, onu kıskanıyordu.

Minik keçi harflerle, *Phoebus* yazmıştı. Esmeralda'nın sırrı ortaya çıkmıştı. Güzel kız, kızardı, yaprak gibi titredi.

Phoebus ona şaşkınlık ve hoşnutlukla gülümsüyordu.

Esmeralda içinden "Ben onun adını yazmayı Djali'ye ne diye öğrettim" diye söyleniyordu. Hemen gidip harfleri topladı, keçisini kucağına aldı ve hızlı adımlarla uzaklaştı.

Yüzbaşı Phoebus kararsız kaldı... Süslü hanımlarla mı kalsaydı, Çingene kızını mı izleseydi? Çingene kızını izlemeyi seçti...

XXI

FROLLO, GRINGOIRE'I SORGULUYOR

Papaz Frollo son zamanlarda yeni bir adet edinmişti. Kilisenin kulesine çıkıyor ve Çingene kızını dans ederken seyrediyordu. Onun bu yaptığını başkaları bilse çok şaşardı, çünkü Frollo kıza düşmanlığıyla bilinirdi.

Frollo'nun içinde inanılmaz fırtınalar kopuyordu. Kıza tutulmuştu.

Papaz, Quasimodo'nun da kıza kadife gibi yumuşak, güneş gibi sıcak gözlerle baktığını görmüştü. Bundan hoşlanmamıştı. Ardından dansçı kızın yanında bir adam olduğunu fark etmişti, adamın elinde bir şapka vardı ve para topluyordu. "Bu da kim?" demişti Frollo kıskançlıkla ve hızla meydana inmişti.

Meydana indiğinde kız yoktu.

"Çingene nerede?" diye sordu. İnsanlar, kızı kovmaya geldiğini düşündüler.

"Gitti. Onu karşıdan çağırdılar."

"Kim çağırdı?" diye sordu Frollo.

Karşılık alamadı; kızın tam olarak nereye, kime gittiğini bilmiyorlardı. Zaten soru da yersiz bir soruydu.

Papaz, şapkayı dolaştıran adamı tanıdı. Gringoire'dı. Ona kendisini izlemesini işaret etti. Bir şeyler öğrenebileceğini umuyordu.

"Senin o kızla işin ne?" diye sordu Frollo otoriter bir tavırla.

"O kız benim karım," dedi Gringoire.

"Karın mı? Sen kim oluyorsun ki!" diye köpürdü Frollo.

Gringoire, papazın öfkesine bir anlam veremediyse de korktu ve hemen savunmaya geçti. Herhalde dinsiz bir kızla evlendiği için kızmış olmalıydı papaz... Bunun gerçek bir evlilik olmadığını söylemeliydi. Başına gelenleri bir bir anlattı Gringoire. Evliliğin aslında bir formalite olduğunu, Esmeralda'nın sayesinde hayatta kaldığını... Kızın sürekli Phoebus, Phoebus dediğini... Büyük ihtimalle güneş tanrısına taptığını söyledi.

Frollo bu ismin güneş tanrısının değil de bir adamın ismi olabileceğinden korktu...

Gringoire sözünü sürdürdü. Kız boynunda bir muska taşıyordu. Bu muska sayesinde annesine kavuşacağına inanıyordu. Ama hiçbir adamı öpmemesi gerekiyordu... Yoksa muskanın sihri çözülür ve annesini bulamazdı.

Frollo buna inanıp inanmamakta tereddüt etti. Kız buna inanıyorsa iyi, diye geçirdi içinden.

"Bana bak," dedi papaz, Gringoire'a; "sakın kıza dokunayım deme."

"Size ne bundan?" dedi tahammülü kalmayan Gringoire.

Papaz kızardı. İçinde ne gibi fırtınalar koptuğunu söyleyemezdi. "Ben senin iyiliğini düşünüyorum," gibi bir şeyler geveledi.

XXII

ÜÇ ADAM ÜÇ KALP

Papaz Frollo, günden güne değişiyordu. Esmeralda zihninde bir saplantı halini almıştı. Sürekli onu düşünüyor, karanlık gözlerle kilisenin kulesinden ona bakıyor, Çingene kızını herkesten her gözden kıskanıyordu. Başa çıkamadığı bu düşünceler onda huzur bırakmıyordu. Bir tek düşüncenin bir adamı bu kadar zayıf ve deli kılabilmesine şaşıyor, bütün bunlara kader adını veriyordu. Ve bu adı, duvara kazdı. Katedralin

gizli saklı bir köşesine Eski Yunanca büyük büyük harflerle *kader* yazdı.

Quasimodo da sürekli Çingene kızının yolunu gözlüyordu. O da sürekli genç kıza bakıyordu. Ama onun bakışları inanılmaz tatlı, sıcak ve sevgi doluydu. Quasimodo çok çirkindi, evet, ama Esmeralda'ya duyduğu sevgi dile getirilemeyecek bir güzelliğe sahipti. Asil bir sevgiydi Quasimodo'nun kalbindeki.

Ama kan asaletine sahip olan, yakışıklı olan, gerektiğinde güzel söz söyleyerek gönül çelebilen Phoebus'tü. Ve Esmeralda kalbini ona kaptırmıştı.

Phoebus, Çingene kızının peşinden gitmiş, ondan bir randevu alabilmişti. Ve aslında bu hiç zor olmamıştı, çünkü herkesten kaçan Esmeralda ondan kaçmıyordu; kalbini o adama teslim etmişti. Evi, yurdu, ailesi olmayan Esmeralda için, Phoebus evdi, yurttu, aileydi.

Sevgili çocuklar eğer göz gönlü görebilseydi, Frollo'nun kalbinin kömür gibi kara, Quasimodo'nun kalbinin elmas gibi ışıl ışıl, Phoebus'ün kalbinin ise yanardöner bir taş olduğu görülebilirdi. Ama maaslesef gözün gönlü görmediği olur. Esmeralda da göremedi...

XXIII

FROLLO, PHOEBUS'Ü İZLİYOR

Papazın kardeşi ağabeyinden yüklü bir para almıştı. Keyifliydi. Katedralden çıkar çıkmaz, arkadaşı Phoebus'e rastladı. Önce lafladılar. Phoebus yeni macerasından, akşam Esmeralda'yla randevusu olduğundan söz etti. Papaz Frollo onları bir hayalet gibi izliyordu ve her şeyi duydu.

Kızın 'Phoebus Phoebus' derken yakardığı güneş tanrısı değildi, bir adamdı. Bu adamdı. Karanlık papaz bir köşede durdu. Phoebus'ün meyhaneden çıkmasını bekledi, peşinden gidecekti.

İki arkadaş meyhaneden çıktıklarında sarhoştular, ceplerinde metelik kalmamıştı. Ama Phoebus içmeye de, gönül çelmeye de alışıktı. Arkadaşıyla selamlaştı ve ağır adımlarla randevusuna yöneldi. Karanlık papaz arkasındaydı, onu izliyordu ama bir hayalet gibi sessizdi ve kendini fark ettirmemeyi başarıyordu.

XXIV

PHOEBUS, ESMERALDA'YLA BULUŞUYOR

Phoebus randevu yerine vardı. Frollo gerisindeydi, görünmeyeceği bir yere saklandı. Bir süre sonra dünyalar güzeli Esmeralda geldi. Kızarmıştı, mahcup bir hali vardı.

Phoebus güzel kıza sarıldı. Kız geri çekilmeye çalıştı, ama geri çekilmeyi hiç mi hiç istemiyordu. O saatte Phoebus'le buluşmasının yanlış olduğunu hissediyordu ama ona çok aşıktı, asla hayır diyemeyecek kadar aşıktı.

Kız geri çekilince Phoebus, "Güzelim, siz beni hiç mi sevmiyorsunuz?" dedi.

"Bana kızmayınız yüzbaşım. Ben yanınızda olmayı her şeyden çok isterim."

"O zaman neden geri çekiliyorsunuz, güzelim?"

"Çünkü eşiniz değilim. Çünkü kollarınıza girersem, sizi öpersem asla annemi bulamayacağım."

"Kuzum siz neler diyorsunuz? Sizi hiç anlamıyorum."

"Bakınız yüzbaşım, boynumda bir muska var. Bu muska bir gün annemi bulmamı sağlayacak..."

Phoebus kızın bir Çingene kızı olduğunu hatırladı. Onların öyle batıl ve saçma inançları vardı... Bunun üzerinde çok durmamayı seçti.

"Siz güzelim beni hiç sevmiyorsunuz. Oysa ben sizi denizler gibi, ummanlar gibi seviyorum."

"Ah! Hayır! Sizi seviyorum yüzbaşım!"

"Madem seviyorsunuz, bana sokulun o zaman biraz," dedi yüzbaşı.

Güzel Çingene kızı kendisiyle savaşmaktan vazgeçti. Phoebus nasıl da yakışıklıydı! Ne de güzel kokuyordu! Nasıl da güçlüydü!

O an Esmeralda için ne muskanın, ne annesini bulmanın ne de evliliğin bir önemi kaldı. Öylesine soylu bir adam, kendisi gibi bir Çingene kızıyla evlenir miydi hiç? Evlenmezdi. İstese de evlenemezdi. Çingene kızı bunu ondan bekleyemeyeceğini düşündü. Önemli olan Phoebus'ün onu sevmesiydi. Ve evet, seviyordu. Sevmese böyle konuşur muydu? Sevmese ona binlerce kez kendisini sevdiğini söyler miydi?

Esmeralda, Phoebus'ü yalan söyleyebileceğine inanamayacak kadar seviyordu. Hem Phoebus bir anlamda yalan da söylemiyordu, zira o bir gün bir kızı başka gün başka kızı seviyordu. O, öyle bir adamdı; ama Esmeralda bunları bilmiyordu ve göremeyecek kadar aşıktı da.

Phoebus yaklaştı, Esmeralda'nın kalbi küt küt atıyordu... Derken ortalık kan gölüne büründü.

Yüzbaşı sırtından hançerlenmişti.

Çingene kızı bayıldı. Ayıldığı zaman, duyduğu söz "Bu kız bir cadı, yüzbaşıyı hançerledi" oldu.

XXV

ESMERALDA YARGILANIYOR

Gringoire ve Mucizeler Sarayı anlatılmaz bir üzüntü içindeydi. Bir aydır Esmeralda'yı da küçük keçisini de görmüyor, ondan haber alamıyorlardı. Başlarına bir şey geldiğinden korkuyorlardı. Hiçbir şey bilmiyorlardı. Ancak durumu öğrenmenin verdiği üzüntü ve korku daha da ağır oldu.

Esmeralda, yüzbaşıyı öldürmekle yargılanıyordu. Büyücülükle, cadılıkla da suçlanıyordu. Özellikle de bir papaz –bizim karanlık bir papaz olduğunu bildiğimiz o papaz– Frollo çok yakından takip ediyordu davayı.

Zavallı Esmeralda'nın benzi soluktu. Bir zamanlar güzel güzel ördüğü kapkara saçları dağınıktı, gözleri kan çanağı gibiydi.

"Beni öldürmeden önce Phoebus'üm hayatta mı söyleyin lütfen," diye sayıklıyordu zavallıcık.

Bunun öldürülmemek için bir numara olduğunu düşündü herkes...

"Siz Çingene'siniz, büyücülük yapıyorsunuz. İçine şeytan girmiş olan keçinizle birlikte büyücülük yapıyorsunuz. Geçtiğimiz Mart ayının 29'unda, yüzbaşı Phoebus'ü öldürdünüz ve bunu karanlık güçlerle iş birliği yaparak gerçekleştirdiniz; çünkü siz bir büyücü, bir cadısınız. Bunu kabul etmemekte ısrarlı mısınız?"

"Ah! Dehşet verici! İnanamıyorum," dedi genç kız.

"Bunları kabul etmemekte ısrarlı mısınız?"

"Elbette kabul etmiyorum," dedi güzelliği solmuş genç kız.

"Olanları nasıl açıklıyorsunuz?"

"Size bunu önce de söyledim. Bir papaz var. Kim olduğunu bilmiyorum. O adam yaptı. Beni izliyor. Bana tuhaf bakıyor. Bununla da kalmadı Phoebus'ü öldürdü!"

Güzel kıza inanan olmadı. Esmeralda ikna odası adını alan bir yere alındı. Burası aslen kişilere suç işlediklerini kabul ettirmek için eziyet edilen bir yerdi...

Ve güzel Esmeralda hiçbir suç işlemediği halde, bir süre sonra, onca acıya dayanamadığı için "Phoebus'ü öldürdüğünü kabul ediyor musun?" sorusuna "Kabul ediyorum" diye yanıt verdi.

XXVI

ESMERALDA'NIN DAVASI SONUÇLANIYOR

Esmeralda itirafın ardından mahkeme salonuna geri getirildi. Yüzü daha da solgundu, topallıyordu.

"Sanık her şeyi itiraf etti Hâkim Bey."

Salondakiler onun bir cadı, bir büyücü olduğunu düşünüyordu. Çingene kızının o halde

olmasından hoşnuttular. Hâkiminse tek düşündüğü duruşmanın bir an evvel bitmesiydi, bu sayede yemek yiyebilecekti...

Hâkim genç kıza yönelerek "Bütün suçlarınızı itiraf ettiniz mi? Büyücülüğü, cadılığı, adam öldürmeyi hepsini kabul ediyor musunuz?" diye sordu.

"Ne isterseniz hepsini itiraf ediyorum," dedi Esmeralda.

Çingene kızı, bu kâbusun bir an evvel bitmesini istiyordu ve ölmekten başka bir çıkış yolu görmüyordu.

Karanlık bakışlı papaz da duruşmadaydı, mahkemeyi izliyordu. Zihninden karanlık düşünceler geçiyordu.

Bir an kadar süren sessizliğin ardından hâkim kararını açıkladı: "Esmeralda, Notre-Dame'ın kapısına götürülecek ve orada suçunuzu itiraf edeceksiniz. Ardından Grève Meydan'ında asılacaksınız!"

XXVII

ESMERALDA, FROLLO'YLA KARŞI KARŞIYA

Esmeralda zindana atıldı. Yer altında karanlık, soğuk bir zindandı bu. Güzel Çingene kızını dans ederken, şarkı söylerken görmüş birisi, onun bu harap halini görse perişan olurdu kuşkusuz.

Kızcağız zindana atıldığından beri uykuyla uyanıklık arasında bir haldeydi. Gerçekle rüyayı, günle geceyi ayırt edemiyordu.

Gardiyan günde bir kez kapıyı açıyor ve kuru ekmek bırakıyordu. Güzel kızın dış dünyayla olan tek ilişkisi gardiyanı gördüğü andı. Derken bir gün kapı açıldı. Karşısında bir adam vardı. Bu adam gardiyan olamazdı, çünkü elinde ekmek yoktu.

Kız da adam da sessiz kaldılar. Adamın başında kapüşon vardı.

Esmeralda bir süre sonra, "Kimsiniz?" diye sordu.

"Bir papazım. Hazır mısınız?"

"Neye?"

"Ölmeye. Yarın asılacaksınız."

"Yarın mı? Daha çok varmış..." diye mırıldandı güzel kız.

"Bu kadar mutsuz musunuz?" dedi papaz hayretle.

"Evet, hem de çok."

Papaz etrafına bakındı, "Haklısınız. Burası soğuk, karanlık bir yer. Beni izleyin, sizi kurtaracağım," dedi.

"Kimsiniz siz?"

Papaz kapüşonunu kaldırdı. Kız ona baktı. Bu adam, o korkunç papazdı. Başına gelen her felaketin sorumlusuydu. Phoebus'ün katiliydi...

Genç kız titredi.

"Sizi dehşete mi düşürüyorum?" diye sordu papaz.

"Evet!" dedi kız, hayatı boyunca hiç hissetmediği bir öfkeyle. "Beni izlediniz siz! Kaçırmaya kalktınız! Beni bu cehenneme siz attınız! Phoebus'ü öldürdünüz siz! Benden neden bu kadar nefret ediyorsunuz? Ne yaptım size ben?"

"Seni seviyorum Esmeralda! Anlıyor musun? Seni seviyorum. Seni katedralin meydanında dans ederken gördüğümden beri seviyorum.

Aklımı kaçırdım senin yüzünden! Seni izledim, kaçırmaya kalktım, o adamı sevmeni kıskandım, onu hançerledim, seni ihbar ettim! Anlıyor musun? Deliler gibi seviyorum seni!"

"Beni sevdiğiniz filan yok! Delisiniz siz! Bari merhamet edin de Phoebus öldü mü, yoksa sağ mı söyleyin bana..."

Papaz, Phoebus'ün yaşadığını bildiği halde yalan söyledi. "Öldü. Phoebus öldü. Gel benimle Esmeralda. Seni buradan çıkarabilirim, seninle mutlu oluruz."

"Sizinle yaşayacağıma burada kalırım daha iyi! Git buradan sefil adam!" diye bağırdı Esmeralda tüm gücüyle.

"Başına geleceği gör o zaman!" diye karşılık verdi karanlık papaz.

XXVIII

GUDULE'ÜN LANETİ

Grève Meydanı'nın yakınlarındaki hücrede yaşayan kadın her zamanki gibi ağlayıp sızlanıyor, Çingenelere lanet ediyordu.

"Ah kızım! Kızım benim! Seni bir daha görebilecek miyim hiç? Ah kızım, güzel kızım Çingeneler sana ne yaptı? Hayatta mısın, güzel kızım?" diye söylenirken oradaki çocuklardan biri "Bugün, dans eden Çingene kızı asılacak" dedi.

"Ah! Gerçekten mi? Lanetim yerini buldu demek ki! Çingenelerden, en çok da o Çingene kızdan nefret ediyorum! Kızımın yaşında o. Onu ne zaman görsem kanım çekiliyor, nefret ediyorum ondan! Çok lanet ettim, lanetlerim yerini buldu sonunda," dedi kadın.

XXIX

ESMERALDA'NIN SEVGİSİ VE PHOEBUS'ÜN SEVGİSİZLİĞİ

Phoebus ölmemişti. Evet, yarası ağırdı ama şansı yaver gitmişti ve ölmemişti. Ancak mahkemeye çıkmak istememişti. Olanlar onun için utanç vericiydi. Bir kıza kur yaparken yaralanmıştı. Bu, bir yüzbaşı için gülünç bir durumdu. Hem Esmeralda muhtemelen bir büyücü, bir

cadıydı. Karşılaşmaları, keçisinin kendi adını yazması, her şeyi garipti. Evet, bir büyücü, bir cadı olmalıydı o kız. Hem olay duyulsa, sözlüsü ne tepki verirdi? En iyisi sessizliği seçmekti... ve Phoebus sessizliği seçti. Görevi nedeniyle bir süreliğine uzağa gitti, kızı unuttu ve başına ne geldiğini hiç merak da etmedi.

Esmeralda ölmemiş bir adamı öldürmekle suçlanıyordu. Ama bunun ne önemi vardı! O zamanın mahkemeleri ince eleyip sık dokumuyordu. Hele bir Çingene kızı için bu zahmete hiç girmezlerdi...

Phoebus sözlüsünü görmeye gitti. Genç kız bunca sessizliğin ardından biraz dargındı, ama yüzbaşı süslü püslü sözlerle onun gönlünü almaya kararlıydı.

"İki ay boyunca nerelerdeydiniz, hayatım?"

"Yemin ederim ki, rüya gibi güzelsiniz. Daha da güzelleşmişsiniz canım. Yaralandım o yüzden gelemedim. Sonra da görev nedeniyle Paris dışına çıktım."

"Yaralandınız mı?"

"Ah bir şey değil güzelim, küçük bir kahramanlık hikâyesi sadece," dedi Phoebus. Çingene

kızına kur yaparken yaralandığını anlatamazdı ya. O da bambaşka şeyler anlatmaya koyuldu.

Kız, yüzbaşıya hayranlıkla bakıyordu.

"Siz bir kahramansınız, Phoebus!"

Çiftin buzları erimişti. Dışarıdan sesler geliyordu. Kalkıp camdan baktılar.

"Bu ne kalabalık kuzum?" dedi yüzbaşı.

"Bir cadı asılacakmış bugün. Asılmadan önce katedralin önünde suçlarını itiraf edecekmiş. İnsanlar seyretmeye gelmiş."

Phoebus, cadının Esmeralda olabileceğini düşünememişti tabii.

"Hadi hayatım, balkona çıkıp biz de bakalım," dedi kız. Hemen ardından da "Bu, keçili Çingene!" diye haykırdı.

"Hangi Çingene?" dedi Phoebus kekeleyerek ve hatırlamamış gibi yaparak.

Esmeralda katedralin önünde, az ötesindeydi.

Bir papaz, Çingene kızının yanına gelerek yüksek sesle: "Kızım, günahlarınız için af dilediniz mi?" diye sordu. Sonra kıza yaklaştı.

Bu papaz, karanlık papazdı. Genç kız onu görünce ürperdi.

Frollo fısıltıyla, "Seni hâlâ kurtarabilirim" dedi.

Esmeralda tüm gücüyle, "Git başımdan, sefil adam!" diye haykırdı.

Papaz fısıltıyla "Sen bilirsin," dedi ve çekti gitti.

Kızı herkes duydu, papazı ise bir tek Esmeralda...

Halk, kızın gerçekten de bir cadı, bir büyücü, kötü biri olduğunu düşündü. Gerçekleri bilmiyorlardı, ama bildiklerini sanıyorlardı...

Esmeralda bir an başını kaldırdı ve Phoebus'ü gördü. Onun ismini haykırdı, kollarını uzatmak istedi ama elleri bağlıydı...

XXX

SIĞINAK!

Esmeralda darağacına götürülecekti artık. Grève Meydanı'nda asılacaktı...

"Hadi, kızı arabaya bindirin, bu işi bitirelim," dedi cellat.

Ama Esmeralda'yı seven bir adam vardı. Asil kalpli çirkin dev, Çingene kızını çok ama çok seviyordu.

Kimse ne olduğunu anlamadan; Quasimodo inanılmaz bir çeviklikle kızı, bir annenin bebeğini kavradığı gibi kavradı ve "Sığınak!" diye kükreyerek kızı katedrale kaçırdı.

Bütün bunlar yıldırım hızıyla oldu.

Halk, bu etkileyici sahne karşısında alkış tutmaya başladı. Meydandakiler de "Sığınak, sığınak!" diye bağırmaya koyuldu.

Sevgili çocuklar; o zamanlar insan ne suç işlemiş olursa olsun, bir kiliseye sığındığı ve kilisenin sınırlarında kaldığı taktirde kimse ona dokunamazdı. O kişi, kilisenin koruması altında olurdu. Bu kural nadiren, ancak istisnai, çok özel durumlarda çiğnenirdi.

Quasimodo güzel kızı incitmekten korkar gibi özenle, incelikle taşıyordu. Esmeralda narin, zarif ve değerliydi, kendisi ise çirkin bir devdi... Ama kahraman bir devdi. Şefkatli, sevgi dolu, merhametli, aşık ve asil kalpli...

Karanlık papazın masum olduğu halde ihbar edip daracığına gönderdiği, Phoebus'ün kendi kaprisleri için kandırdığı kızı katedralin tek gözlü çirkin devi Quasimodo kurtardı.

XXXI

QUASIMODO, ESMERALDA'YA BAKIYOR

Quasimodo, Esmeralda'yı katedralin tepesindeki bir hücreye götürdü. Genç kız neler olduğunu anlayamıyordu. Keçisi de peşlerinden gitmişti, ama kızcağız bunu fark edecek durumda değildi. O an tek düşündüğü Phoebus'ün hayatta olduğu ve kendisini artık sevmediğiydi...

"Beni neden kurtardınız?" diye sordu Esmeralda, Quasimodo onu usulca hücreye bıraktığında.

Dev kıza anlamak ister gibi baktı, ama sağırdı ve hiçbir şey anlamadı. Kız soruyu yineleyince, Quasimodo üzgün üzgün baktı ve gidiverdi.

Kız şaşkındı.

Kısa süre sonra dev, elinde bir sepet ve kolunun altında bir şilteyle geldi. Sepette su ve yiyecek bir şeyler vardı.

"Yiyin!" dedi dev.

Şilteyi yere serdi.

"Uyuyun!" dedi.

Yemek kendi öğünü, yatak kendi yatağıydı.

Kız, deve teşekkür etmek için başını kaldırdı, ama tek bir söz bile söyleyemedi. Dev gerçekten de korkunç derecede çirkindi. Kız ürpererek başını eğdi.

"Sizi ürkütüyorum. Gerçekten de çirkinim, öyle değil mi? Bana bakmayın. Sadece dinleyin. Gün içinde burada kalın, geceleyin katedrali dolaşabilirsiniz. Ama sakın kiliseden çıkmayın. Çıkarsanız ölürsünüz. Ve ölürseniz ben yaşayamam..."

Kız duygulandı, deve karşılık vermek için başını kaldırdı. Ama dev gitmişti. Canavarın dış görünüşünün korkunç; boğuk sesinin ise tatlı, yumuşak ve sevgi dolu olduğunu düşündü kız.

Sonra keçisinin yanı başında durduğunu fark etti. Djali kıza şaşkın şaşkın bakıyordu.

"Ah Djali! Seni nasıl da unuttum ben! Sen hep beni düşünüyorsun! Hiç nankör değilsin sen! Can dostumsun!" dedi Esmeralda ve keçisine sarıldı.

Çingene kızı ağlamaya koyuldu. Ağladıkça rahatladı ve geceleyin deliksiz bir uykuya daldı.

XXXII

BAYKUŞ, ÇAYIR KUŞUNUN ODASINA GİREMEZ

Esmeralda sabahleyin gözlerini açtığında, öyle güzel uyuduğuna şaşırdı. Ardından Quasimodo'yu görüp ürktü ve elinde olmaksızın gözlerini kapayıverdi.

"Korkmayın. Ben dostunuzum. Sizi uyurken görmeye gelmiştim. Bu, sizi rahatsız etmez; değil mi? Uyurken beni göremezsiniz... Çekildim. Gözlerinizi açabilirsiniz, ben sizi görüyorum ama siz beni göremezsiniz," dedi Quasimodo.

Genç kız gözlerini açtı, devin nezaketi karşısında duygulanmıştı.

"Gelin," dedi tatlılıkla.

Dev, kızın dudaklarını okuyamadı ve kızın kendisine gitmesini söylediğini sandı. Topallaya topallaya uzaklaştı.

Kız gene "Gelin" dedi.

Quasimodo'nun gitgide uzaklaştığını görünce, arkasından gitti. Devi kolundan tuttu. Dev şaşkınlıkla bakakaldı. Yüzü sevinç ve şefkatle parlıyordu. Kızla birlikte yürüdü. Hücrenin

kapısında durdu, "İçeri gelemem. Baykuş, çayır kuşunun yuvasına giremez," dedi incelikle. Ardından, "Siz bana gelmemi mi söylemiştiniz?" diye sordu dev.

Kız evet anlamında başını salladı.

"Ben sağırım," dedi dev.

Genç kız merhametle baktı.

"Evet, bu kadar korkunç bir görünüşüm olması yetmezmiş gibi bir de sağırım. Çirkinliğimi hiç şimdiki kadar net görmemiştim. Siz öylesine güzelsiniz ki! Güneş gibisiniz, bir damla su gibi, bir bülbül gibisiniz! Bense çirkin, çok çirkinim! Keçiniz gibi hayvan olmayı çok isterdim. Benden korkmayın. Size zarar vermeyeceğim. Sizin için canımı bile veririm."

"Beni niye bu kadar seviyorsunuz? Beni niye kurtardınız?" dedi Esmeralda.

Quasimodo kızın dudaklarını okudu. "Niye mi? Hatırlıyor musunuz? Bir gece sizi kaçırmaya kalktım, ertesi gün bu yüzden ceza aldım. Siz, bir tek siz bana merhamet ettiniz. Bana su verdiniz. Siz bu sefil adama yaptığınız iyiliği unuttunuz, ama bu sefil adam sizi asla unutmadı, unutmayacak. Asla. Bu düdüğü alın. Kulağım

sağır, ama düdüğün tiz sesini duyabiliyorum. Bana ihtiyacınız olursa, onu çalın ve hemen gelirim. Daima emrinizdeyim."

Dev, düdüğü yere bırakıp gidiverdi.

XXXIII

QUASIMODO, ESMERALDA'YI ÜZMEMEK İÇİN YALAN SÖYLÜYOR

Quasimodo, Esmeralda'ya bebek gibi bakıyordu. Genç kız yavaş yavaş toparlanmaya başladı. Huzurluydu. Umutluydu.

Phoebus'e olan kırgınlığı da geçmişti. Büyük ihtimalle yüzbaşı yanılmış, kendisini suçlu sanmıştı. Ah! Onu görse bunu açıklayabilirdi. Ve Phoebus inanırdı. Phoebus onu seviyordu. Sevmese, sevdiğine yeminler eder miydi? Evet, seviyordu. Phoebus'e her şeyi anlatacaktı.

Genç kız sürekli yüzbaşıyı düşünüyor, düşündükçe de kalbinde umutlar yeşeriyordu. Aklının Phoebus'le meşgul olmadığı nadir zamanlarda ise Quasimodo'yu düşünüyordu. Dev çirkin mi çirkindi. Ona bakamıyordu. Ama dostluğu huzur vericiydi.

Günlerden bir gün Çingene kızının yüzü aydınlandı. "Phoebus, Phoebus!" diye haykırıyordu coşkuyla.

Quasimodo kızın ne dediğini duymadı, kızın baktığı yöne baktı ve yakışıklı yüzbaşıyı gördü. Ağlayacak gibi oldu. "Of ya! Gönül kazanmak için yakışıklı olmak gerek," dedi içinden. Yumruklarını sıktı, gözünden yaşlar aktı. Çingene kızı bunların hiçbirini görmedi. Dev gene kıza baktı, onun mutlululuğunu istiyordu. Toparladı kendini.

"Onu çağırayım ister misiniz?" dedi kıza.

Kız coşkuyla başını salladı.

Quasimodo gözyaşlarını kalbine akıtarak, "Onu size getireceğim," dedi ve hızlı adımlarla meydana indi. Ama yüzbaşıya yetişemedi.

Phoebus'ün bir binaya girdiğini gördü. Hiç kuşkusuz gönül eğlendirmeye gitmişti...

Quasimodo onu saatlerce soğukta bekledi. Nihayet yüzbaşı dışarı çıktı. Dev, ona Çingene kızının onu görmek istediğini söyledi. Ama Phoebus ya inanmadı ya da umursamadı, kendi yoluna devam etti.

Genç kız, Quasimodo'nun yalnız başına döndüğünü görünce şaşırdı, üzüldü.

Dev gerçekleri söylemek istemedi, kızı daha da üzmek istemiyordu.

"Onu bulamadım. Bir yere girdi... Hava soğuktu, beklemek istemedim..."

"Git başımdan!" dedi kız öfkeyle.

Dev üzgün üzgün gitti. Günlerce kıza hiç görünmedi. Onu rahatsız etmek istemiyordu.

Zavallı Quasimodo, Esmeralda'yı çok ama çok seviyordu. Kızı rahatsız etmekten korkarak, onun kapısında yatmamaya başladı.

XXXIV

QUASIMODO, ESMERALDA'YI FROLLO'DAN KORUYOR

Genç kızın ölmediği ve katedralde kaldığı, Papaz Frollo'dan uzun süre gizli kalamazdı. Kalmadı da.

Gecelerden bir gece Esmeralda'nın kaldığı hücrenin kapısında bir ışık belirdi. Kız uyandı. Önce gece lambasını gördü, sonra da karanlık papazı.

"Git başımdan, papaz!" diye haykırdı ama onu duyan olmadı.

Papaz kıza yaklaşmaya çalıştı. Bir yandan da kıza onu ne kadar sevdiğini anlatıyordu. Ah onu deliler gibi seviyordu, herkesten kıskanıyordu ve daha neler neler.

Esmeralda papazınkinin sevgi olmadığını biliyordu. Bu karanlık adamdan deliler gibi korkuyordu.

Gene haykırdı. Keçisi de meliyordu, ama ikisini de duyan yoktu. Derken genç kız, Quasimodo'nun düdüğünü çaldı.

Papaz bir anda ensesinden yakalandı. Kocaman bir el onu dışarıya sürükledi.

Papaz o elin kime ait olduğunu biliyordu. Quasimodo'yu tehdit etti. Ama Quasimodo kızın kapısında diz çöktü, "Değerli pederim, beni öldürmeden o kıza dokunamazsınız," dedi.

Quasimodo papazı seviyordu. Ona karşı gelmek kendisine acı veriyordu. Ne var ki, Esmeralda'yı korumak onun için her şeyden önemliydi.

Frollo çaresiz gitmek zorunda kaldı. Quasimodo'yu da deliler gibi kıskanmaya başladı. Karanlık planlar yapmaya koyuldu.

XXXV

KARANLIK ADAMIN KARANLIK PLANLARI

Karanlık papazın düşüncelerine akıl sır erdirmek mümkün değildi. Tamamen hastalıklı bir düşünce çarkına girmişti.

Gringoire'ı gördüğünde önce hal hatır sordu, havadan sudan konuştu. Ardından konuya girdi.

"Gringoire, dansçı kızın başına neler geldi biliyor musunuz?"

"Esmeralda'nın mı?"

"Evet, onun. Eşiniz değil miydi o?"

"Tam anlamıyla eşim sayılmaz aslında... Siz hâlâ onu mu düşünüyorsunuz?"

"Peki siz hiç düşünmüyor musunuz? O kız hayatınızı kurtarmadı mı?"

"Evet, kurtardı."

"Peki başına ne geldi, bilmiyor musunuz?"

"Sanırım astılar onu."

"Sanırım mı?"

"Emin değilim. Onu asacaklarını duyduğumda meydandan uzaklaştım..."

"Kızı asmadılar. Notre-Dame'a sığındı. Ama üç gün sonra Grève Meydanı'nda asılacak."

"Nasıl olur? Kiliseye sığındıysa, onu oradan çıkaramazlar..."

"Asılması için karar alındı."

"İnanamıyorum!"

"Ona bir can borçlusunuz, Gringoire!"

"Evet ama onu nasıl kurtarabilirim ki?"

"Katedrale gelin, ona kendi kıyafetlerinizi giydirin ve çıkmasını sağlayın."

"Peki bana ne olacak o zaman?"

"Siz onun kıyafetlerini giyeceksiniz..."

"Ama onu bulamazlarsa, beni asarlar o zaman..."

"Evet, siz asılacaksınız."

"Ama... ama.. ben..."

"O sizin hayatınızı kurtardı, şimdi sıra sizde."

"Onu kurtarmanın başka bir yolunu bulsam?.."

"Bulun o zaman."

Gringoire canını kurtarma derdinde hemen parlak bir fikir buldu. Papaz Frollo'nun kulağına aklından geçen planı fısıldadı.

Karanlık papaz da, "Tamam" dedi.

XXXVI

QUASIMODO, MUCİZELER HALKININ BASKININI YANLIŞ ANLIYOR

Gringoire planını uygulamak üzere Mucizeler Sarayı'na gitti. Gün batımıydı. Saray halkı toplanmıştı. İçiyor, keyif yapıyorlardı. Gringoire, Esmeralda'nın durumundan bahsetti. Onu kurtarmaları gerektiğini söyledi. Katedrale baskın yapıp kızı kaçırmayı teklif etti. Çingene kızı çok sevilirdi, herkes teklifi kabul etti. Gece yarısı baskın yapacaklardı.

Quasimodo'yu uyku tutmuyordu. İçinde bir huzursuzluk vardı. Kötü bir şeyler hisseder gibiydi. Katedralin tepesinden bakınca yaklaşan meşaleler gördü. Ardından bunun bir insan kalabalığı olduğunu fark etti. Gitgide yaklaşıyorlardı. Katedralin kapısına vardıklarında, gelenlerle mücadele etmeye karar verdi ve tüm gücüyle savaştı. Ne yazık ki, onların Esmeralda'yı kurtarmaya geldiğini bilmiyordu...

O gece çok kayıp oldu. Birçok kişi can verdi. Bunlara Mucizeler halkına karışmış Papaz Frollo'nun kardeşi de dahildi. Korkunç bir gecey-

di. Olanlar, Kral'ın kulağına gitti. Kral bütün bunları kendi otoritesine karşı bir ayaklanma olarak gördü. Her şey, zavallı Çingene kızının aleyhineydi...

Notre-Dame saldırganları öldürülecek, Çingene kızı illa ki asılacaktı...

XXXVII

ESMERALDA'YA FROLLO'DAN KURTULUŞ YOK

Quasimodo tüm gücüyle Mucizeler Sarayı halkıyla mücadele ettiğinde, iki adam genç kızı katedralden dışarı çıkardı. Devin hiçbir şeyden haberi yoktu o sırada...

Esmeralda'nın bulunduğu yere iki adam gitmişti. Kız korkmuştu.

"Korkmayın, benim Gringoire," demişti adamlardan biri.

Kız, "Yanınızdaki kim?" diye sormuştu.

"Korkmayın, dostumuzdur" diye karşılık vermişti Gringoire. "Acele edelim, gitmeliyiz. Siz ve keçiniz tehlikedesiniz," diye eklemişti.

Gringoire, diğer adam, Esmeralda ve Djali, katedrali gizlice terk etmiştiler. İyice uzaklaş-

tıktan sonra, Gringoire keçiyi alıp ortadan kaybolmuş, kız sessiz adamla kalmıştı. Sessiz adam konuşunca, güzel kız ürpermişti. Konuşan, karanlık papazdı...

Papaz Frollo kıza defalarca ilanı aşk etmişti. Onu darağacından kurtarabileceğini, birlikte memnun mesut yaşayabileceklerini söylemişti. Çingene kızı onunla olmaktansa zindanı tercih ettiğini söyleyince, papaz kızı Gudule'ün, Çingenelerden nefret eden kadının hücresine sürüklemişti.

"Gudule, Çingene kızını sıkı sıkı tut. Muhafızlara haber vermeye gidiyorum. Onu kaçırma sakın, asıldığını göreceksin," demişti karanlık papaz.

XXXVIII

GUDULE ETTİĞİ LANETLERE BİN PİŞMAN OLUYOR

Gudule mutluydu. O kıza ne lanetler okumuştu. Parmaklıktan elini uzattı ve kızı kinle sımsıkı tuttu.

Frollo uzaklaştı.

Esmeralda, Gudule'e "Ben size ne yaptım? Benden neden bu kadar nefret ediyorsunuz?" diye sordu.

"Neden mi? Benim de bir kızım vardı... Çingeneler kaçırdı onu. Senin gibi Çingeneler ve yaşasa senin yaşında olurdu."

"Hanımefendi kızınızı kaçıran ben değilim ki. Ne olur bana acıyın. Beni serbest bırakın da kaçayım. Hem ben de öksüzüm... Annemi arıyorum yıllardır. Bakın muskama... İçinde bir patik var... Bu patikle bir gün annemi bulacağım..."

"Göster bakayım patiği," dedi Gudule.

Ve... Gudule aniden senelerdir aradığı kızını buldu. Tüm duaları yerine geldi.

Ama ne yazık ki tüm lanetleri de yerini bulmuştu. Zavallı Gudule, kızını bir an için görüp hemen kaybetti. Asılması, ölmesi için nice beddualar ettiği kızını muhafızlardan koruyamadı. Kızı zorla aldı muhafızlar.

XXXIX

SON

Quasimodo kızın hücrede olmadığını görünce çıldıracak gibi oldu. Duyduğu acıyla donakaldı. Sonra bir umutla bütün katedrali aradı taradı – hayır, kız yoktu.

Hiç kondurmak istemese de, Papaz Frollo'dan şüphelendi. Onu aramaya gitti. Kıza bir şey mi yapmıştı?

Derken Papaz Frollo'nun kilisenin tepesinde mutluluk ve acı karışımı karanlık bakışlarla bir yere baktığını gördü. Papazın baktığı yere baktı – Esmeralda darağacındaydı.

Her şey çok çabuk gelişmişti, çünkü ortada kral buyruğu vardı.

Quasimodo acısından ve öfkesinden delirecek gibi oldu. Frollo'yu aşağı itti. Karanlık papaz can verdi.

O günden sonra Quasimodo'yu gören olmadı. İki yıl sonra kızın mezarı açıldığında, kıza sarılmış bir erkek iskeleti de bulundu. Çarpık bir iskeletti bu. Çirkin dev, sevdiği kızın yanına ölmeye gitmişti...

Çingene kızının kalbini kaptırdığı Phoebus'e gelince... Gün geldi evlendi. Hiç aşık olmadı. Gönül eğlendirmeyi sürdürdü.

Bu, buruk bir öykü çocuklar. Frollo kötü düşüncelerine egemen olmadı ve haliyle kötü düşünüp kötü davrandı. Yargıçlar, Kral aceleci bir adaletin peşine düştüler ve adaletsizlik serptiler. Mucizeler Sarayı halkı iyilik yapayım dedi; bunu yanlış yoldan, şiddetle yapmayı seçti. Phoebus her zaman sadece bencillik etti, kendisinden başkasını düşünmedi. Gudule öç peşinde koşarken, kendi öz kızına lanetler yağdırdı.

Esmeralda minik bir çayır kuşuydu. Merhametliydi. Çirkin dev onun kendisine verdiği bir yudum suyu unutmadı, çayır kuşuna minnet duydu, onu bütün kalbiyle sevdi, saydı ve korumak için elinden geleni yaptı. Başaramadı ama hiç olmazsa denedi. Esmeralda onun için her şeye değerdi...

Sevgili çocuklar sizce bu hikâyenin mutlu bir sonu olabilir miydi? Hikâyeyi yeni baştan yazacak olsanız siz nasıl yazardınız? Bunu yapmayı denemek ister misiniz?

Victor Hugo

(1802 – 1885)

Victor Hugo 1802'de Besançon'da doğdu. General olan babasının orduyla birlikte ülkeden ülkeye dolaşması ve aile çatışmaları yüzünden karmaşık bir çocukluk geçirdi. Gençlik döneminde hukuk fakültesine girdi ancak mezun olmadı. Paris'teki yoksul öğrencilik yılları, *Sefiller* romanına ilham kaynağı oldu. Hugo 1823'te ilk romanı *İzlanda Hanı*'nın yayınlanmasıyla birlikte, romantizm hayranlarından oluşan bir çevreye girdi. 1820'li yıllarda ilk şiir kitapları yayınlandı. Manzum oyunu *Cromwell*'le adını duyuran Hugo'nun *Hernani* adlı oyununun ilk sahnelenişi, romantizmin genç yazarlarının gelenekçi yazarlara karşı kazandıkları zaferi simgeleyecekti. *Notre-Dame'ın Kamburu*, yazarın ününü daha da artırdı. 1830'larda oyun yazarlığına ağırlık veren Hugo, bir süre siyasi nedenlerle sürgünde yaşamak zorunda kaldı. 1862'de yayınlanan *Sefiller* olağanüstü bir başarı sağladı. 1885'te Paris'te ölen Hugo'nun cenazesi devlet töreniyle kaldırıldı.

KISALTILMIŞ İŞ ÇOCUK KLASİKLERİ

- ALICE HARİKALAR DİYARINDA
  Lewis Carroll
- BABALAR VE OĞULLAR
  İvan Sergeyeviç Turgenyev
- BALONLA BEŞ HAFTA
  Jules Verne
- BEYAZ DİŞ
  Jack London
- BİNBİR GECE MASALLARI
  Antoine Galland
- BİR YAZ GECESİ RÜYASI
  William Shakespeare
- BÜYÜK UMUTLAR
  Charles Dickens
- ÇALINAN TAÇ
  Mark Twain
- ÇOCUKLAR İÇİN NASREDDİN HOCA FIKRALARI
  Derleyen: Memet Fuat
- DAVID COPPERFIELD
  Charles Dickens
- DEĞİRMENİMDEN MEKTUPLAR
  Alphonse Daudet
- DEMİR YOLU ÇOCUKLARI
  Edith Nesbit
- DENİZ KURDU
  Jack London
- DENİZLER ALTINDA YİRMİ BİN FERSAH
  Jules Verne
- DON KİŞOT'UN SERÜVENLERİ
  Miguel de Cervantes
- DÜNYA'NIN MERKEZİNE YOLCULUK
  Jules Verne
- GİZLİ BAHÇE
  Frances Hodgson Burnett
- GULLIVER'İN GEZİLERİ
  Jonathan Swift
- HEIDI
  Johanna Spyri
- HİKÂYELER
  Anton Çehov
- HUCKLEBERRY FINN'İN MACERALARI
  Mark Twain
- İKİ ŞEHRİN HİKÂYESİ
  Charles Dickens

- İKİ YIL OKUL TATİLİ
  Jules Verne
- İŞTE ÖYLE HİKÂYELER
  Rudyard Kipling
- KAYIP DÜNYA
  Arthur Conan Doyle
- KIM
  Rudyard Kipling
- KORKUSUZ KAPTANLAR
  Rudyard Kipling
- KRAL ARTHUR VE YUVARLAK MASA ŞÖVALYELERİ
  Howard Pyle
- KÜÇÜK DENİZ KIZI
  Hans Christian Andersen
- KÜÇÜK KADINLAR
  Louisa May Alcott
- KÜÇÜK PRENSES
  Frances Hodgson Burnett
- MOBY DICK
  Herman Melville
- MONTE CRISTO KONTU
  Alexandre Dumas
- OLIVER TWIST
  Charles Dickens
- OZ BÜYÜCÜSÜ
  L. Frank Baum
- ÖMER SEYFETTİN'DEN SEÇME HİKÂYELER
  Ömer Seyfettin
- PETER PAN
  James Matthew Barrie
- PİNOKYO
  Carlo Collodi
- POLLYANNA
  Eleanor H. Porter
- ROBIN HOOD
  Howard Pyle
- ROBINSON CRUSOE
  Daniel Defoe
- SEKSEN GÜNDE DÜNYA TURU
  Jules Verne
- SHERLOCK HOLMES'UN MACERALARI
  Arthur Conan Doyle
- SİYAH İNCİ
  Anna Sewell
- SÖĞÜTLÜKTE RÜZGÂR
  Kenneth Grahame

- TOM SAWYER
  Mark Twain
- TUHAF BİR YILBAŞI ÖYKÜSÜ
  Charles Dickens
- UĞULTULU TEPELER
  Emily Brontë
- VAHŞETİN ÇAĞRISI
  Jack London
- YALNIZ EFE
  Ömer Seyfettin

Esmeralda çok güzel, iyi kalpli ve dürüst bir genç kızdı. Geçimini sağlayabilmek için Paris sokaklarında keçisiyle gösteriler yapıyordu. O kadar güzeldi ki, gittiği her yerde bütün dikkatleri üzerinde topluyordu.

Quasimodo ise doğuştan şanssızdı. Kimsenin istemediği hastalıklı bir bebekti. Büyüdüğünde o kadar çirkin biri olmuştu ki; kimse yüzüne bakmaz, onunla konuşmazdı. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, bir de sağırdı.

Yan yana gelmeleri bile mümkün görünmeyen bu iki kişinin yollarının nasıl kesiştiğini anlatan *Notre Dame'ın Kamburu*, edebiyat tarihinin en etkileyici eserlerinden biridir.

Yayınlandığından bu yana birçok sanat eserine ve özellikle de filme ilham kaynağı olan *Notre-Dame'ın Kamburu*'nu her yönetmen farklı şekilde yorumlamıştır. Seyredeceğiniz ya da seyrettiğiniz filmlerin sonlarında karakterlerin kaderlerinin farklı olduğunu görebilirsiniz. Elinizdeki bu kısaltılmış metinde romanın orijinal akışı ve sonu korunmuş, karakterlerin kaderi yazarın belirlediği şekilde anlatılmıştır.

9 786052 957523

5 TL